

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma / Julkishallinto ja juridiikka

Tytti Koskinen

TOISTUVAISTULON ULOSMITTAUKSEN MÄÄRÄN RAJOITTAMINEN

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous

KOSKINEN, TYTTI

Opinnäytetyö

Työn ohjaaja

Toimeksiantaja

Huhtikuu 2012

Avainsanat

Toistuvaistulon ulosmittauksen määrän rajoittaminen

55 sivua

Lehtori Päivi Ollila

Päijät-Hämeen ulosottovirasto

toistuvaistulo, ulosmittaus, ulosotto, velallinen, maksukielto, ulosottomies, vapaakuukausi, suojaisuus

Ulosoton tarkoituksena on laiminlyödyn veloitteen täytäntöönpano ja sekä velallisen että velkojan edun valvominen. Velalliselta ulosmitataan ensisijaisesti rahavarat, kuten käteinen raha, pankkitilillä olevat varat sekä erilaiset toistuvaistulot. Toistuvaistuloista palkan ulosmittaus on tavallisin ja tuottoisin ulosmittauskeino. Muita toistuvaistuloja ovat esimerkiksi elinkeinotulo ja eläke. Toistuvaistuloihin kohdistuu monenlaisia määrällisiä rajoituksia eli huojennuksia, joita ovat ulosmittauksen lykkäys, ulosmitattavan määrän alentaminen ja vapaakuukaudet.

Opinnäytetyön tavoitteena on avata edellä mainittuja käsitteitä niin, että ulosottovelallinen voi saada työstä itselleen oppaan oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa. Lisäksi opinnäytetyön tarkoitus on toimia koulutusmateriaalin pohjana tuleville ulosottomiehille. Aihetta tarkastellaan pääsääntöisesti nykyisen lainsäädännön ja Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökunnan haastatteluiden pohjalta. Tarkastelutavaksi on valittu tämä, koska aiheesta löytyy melko vähän ulosottokaaren aikaista kirjallista materiaalia ja korkeimman oikeuden oikeustapauksia.

Opinnäytetyöhön perehtymällä saa kattavan kuvan ulosoton toiminnasta ja varsinkin toistuvaistuloon kohdistuvasta ulosmittauksesta. Kokonaisuudessaan nykyiset toistuvaistulon ulosmittauksen määrän rajoittamiskeinot havaitaan toimivaksi järjestelmäksi.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Administration

KOSKINEN, TYTTI

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

April 2012

Keywords

To restrict the amount of repetitive income repossession

55 pages

Päivi Ollila, Senior Lecturer

Enforcement office of Päijät-Häme

repetitive income, repossession, recovery proceedings,
debtor, prohibition of payment, bailiff, seizure-free month,
protective share

The meaning of recovery proceedings is to execute a neglected obligation and to supervise both a debtor's and creditor's advantage. Debtor's cash, money on account and different kinds of repetitive incomes are the first things to repossess. The most common and profitable way to repossess a debtor's repetitive income is to repossess the debtor's salary. Other repetitive incomes are for example income from business and pension. There are many restrictions directed to repossession of repetitive income such as postponing repossession, decreasing the amount of repossession and seizure-free months.

The goal of this Bachelor's thesis was to explain the terms mentioned above so that debtors could use this thesis as a guide to their rights and obligations. Another meaning of this thesis was to be a guide for bailiffs-to-be and their training material.

The theme was searched through current law and interviewing staff at district bailiff's office in Päijät-Häme. The reason for choosing this angle to search this subject is that there are quite a few written sources and Supreme Court's precedents after the new repossession law has been legislated.

By familiarising themselves with this thesis is it possible for the reader to get a wide perception of recovery proceedings and especially repossession of repetitive income. In general the current restricting methods of repetitive income are noticed to be a well-working system.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	ULOSOTTOKAAREN KOKONAISUUDISTUS	7
3	ULOSMITTAUKSESTA YLEISESTI	9
	3.1 Ennen ulosmittausta	9
	3.2 Ulosmittauksen kohde ja määrä	10
	3.3 Ulosmittauskiellot	11
	3.4 Ulosmittauksen vaihtoehdot	12
	3.5 Ulosmittauspäättös	13
	3.6 Ulosmittauksen oikeusvaikutukset	14
	3.7 Muutoksenhaku	14
4	SUOJAOSUUS	15
	4.1 Suojaosuuden määräytyminen	15
	4.2 Suojaosuuden määrä	16
	4.3 Kuinka paljon rahaa tarvitaan elämiseen?	17
	4.4 Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökunnan näkemykset ja kokemukset suojaosuudesta	19
5	TOISTUVAISTULON ULOSMITTAUS	20
	5.1 Tiedot toistuvaistulosta	21
	5.1.1 Velallisen tietojenantovelvollisuus	21
	5.1.2 Sivullisen tietojenantovelvollisuus	22
	5.1.3 Saatavat tiedot käytännössä	24
	5.2 Tulopohja	24
	5.3 Palkka	25
	5.3.1 Varsinainen palkka	25
	5.3.2 Palkkaan rinnastettava tulo	26
	5.3.3 Säännöllisen palkkatulon ulosmittaus	26

5.3.4 Epäsäännöllisen palkkatulon ulosmittaus	28
5.4 Immateriaalioikeuskorvaukset ja niiden ulosmittaus	29
5.5 Fiktiivinen palkka ja sen ulosmittaus	29
5.6 Tilillä olevien varojen ulosmittaus	31
5.7 Elinkeinotulo	31
5.7.1 Elinkeinotulo ja muu elinkeinotulo	31
5.7.2 Elinkeinotulojen ulosmittaus	32
5.8 Elatusavun perintä	33
5.9 Maksukielto	35
5.10 Luottotietorekisteri	35
5.11 Ulosoton kansainvälisyydestä	36
5.12 Tilastotietoa	37
5.13 Toistuvaistulon ulosmittaus käytännössä	38
6 ULOSMITTAUKSEN HUOJENNUKSET	40
6.1 Ulosmittauksen lykkäys	41
6.2 Ulosmitattavan määrän alentaminen	42
6.3 Huojennuksen määrä vs. suojaosuus ja velallisen tulot	43
6.4 Vapaakuukaudet	45
6.5 Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökunnan näkemykset huojennuksista	47
7 YHTEENVETO	50
8 LOPUKSI	52
LÄHTEET	54

1 JOHDANTO

Suoritin viikon mittaisen harjoittelujakson Päijät-Hämeen ulosottovirastossa Lahdessa. Tutustuessani ohjaajani, kihlakunnanulosottomiehen, toimintaan, mielenkiintoni ulosmittauksen rajoituksia kohtaan heräsi. Yhdessä ohjaajani ja johtavan voudin kanssa aiheeksi rajautui toistuvaistulon ulosmittauksen määrän rajoittaminen.

Toistuvaistulolla tarkoitetaan säännöllisin väliajoin maksettavaa palkkaa, eläkettä, elinkeinotuloa tai muuta korvausta. Palkka ulosoton yhteydessä puolestaan tarkoittaa kaikenlaista palkkaa, palkkiota ja luontoisetua, jota maksetaan työ- tai virkasuhteessa ja joka velalliselle jää jäljelle verojen ja muiden pidätysten jälkeen. (Palkan ulosmittaus 2012.) Ulosmittaus puolestaan tarkoittaa yksilöityjen esineiden, oikeuksien tai varallisuuserien asettamista täytäntöönpanon kohteeksi (Koulu & Lindfors 2010, 148-151). Opinnäytetyöni tarkoitus on avata näitä käsitteitä tarkemmin ja tutustuttaa lukijansa kaikkiin niihin seikkoihin, jotka rajoittavat toistuvaistulon ulosmittausta.

Ulosmittausta yleisesti tai tarkemmin toistuvaistulon ulosmittausta koskevaa kirjallisuutta ulosottokaaren uudistuksen jälkeen ei juurikaan ole, minkä vuoksi opinnäytetyöni tarkoitus on myös koota yhteen tietoa tästä aiheesta. Lisäksi opinnäytetyöni toimii oppaana velallisille ja muille asiasta kiinnostuneille sekä pohjana tulevien kihlakunnanulosottomiesten koulutusmateriaalille.

Aihe on rajattu Päijät-Hämeen ulosottovirastoon ja varsinkin Lahden toimipisteeseen. Tutkimus koostuu pääasiassa lainsäädäntöön ja sen esitöihin perehtymisestä sekä ulosottomiesten haastatteluista ja heidän tekemiinsä päätöksiin tutustumisesta. Mahdollisuuksien mukaan käsittelen työssäni myös ulosottokaaren aikaista oikeuskäytäntöä.

Kihlakunnanulosottomiesten haastattelut toteutin vapaamuotoisella haastattelulla, johon olin laatinut kysymykset valmiiksi. Kaikkia kysymyksiä en esittänyt kaikille, sillä joidenkin kysymysten kohdalla oli vain kyseessä oma epäilykseni lain tulkinnasta, joka vain kaipasi vahvistusta. Sen sijaan käytännön esimerkkeihin ja tilanteisiin liittyvät kysymykset esitin kaikille samat. Kaiken kaikkiaan kysymyksiä oli melko paljon, minkä vuoksi en voinut ajallisten rajoitteiden vuoksi haastatella enempää ulosottomiehiä. Kysymysten pääpaino sijoittui kuitenkin suojaosuuteen ja ulosmittauksen huojennuksiin ja ne oli muotoiltu melko avoimiksi, jotta haastateltava sai kertoa melko

vapaasti kysymyksen aiheesta. Kysymysten aiheita olivat esimerkiksi velallisten tietämys ja/tai keinottelu suojaosuudesta, kuinka tiedot velallisen tuloista saadaan käytännössä, toistuvaistulon ja fiktiivisen palkan yleisyys ja tunnistaminen, elatusavun erikoiskohtelu ulosmittauskäytännössä, maksukiellon määräaikaisuus ja toistaiseksi voimassa oleminen, käytännön tilanteet, joissa ulosmittausta lykätty, ulosmitattavaa määrää alennettu tai on myönnetty vapaakuukausia sekä ulosottomiesten näkemykset huojennuksista ja niiden toimivuudesta. Haastateltavat valittiin sillä perusteella, ketä ulosottovirastossa oli haastattelupäiväni aikana paikalla ja kenellä oli aikaa. Haastateltavia kertyi yhteensä kuusi: kihlakunnanulosottomiehistä Heli Koivunen, Tomi Kaukanen, Kalle Kalliokuusi ja Keijo Romppanen, vouti Heikki Karhu sekä johtava vouti Jarmo Kivistö.

Olen jakanut opinnäytetyöni seuraaviin osiin: ulosottokaaren kokonaisuudistus, ulosotosta yleisesti, suojaisuus, toistuvaistulon ulosmittaus, ulosmittauksen huojennukset ja yhteenvedo. Aluksi käsittelem ulosottokaaren kokonaisuudistuksen mukanaan tuomia muutoksia ulosottokaareen, jotta lukija saa pienen käsityksen aiemmasta lainsäädännöstä. Sen tarkemmin en ulosottolain aikaista lainsäädäntöä käsittele, sillä pääpaino on ulosottokaaren mukaisessa sääntelyssä. Tämän osion jälkeen käsittelem ulosottoa yleisesti, jotta ulosottoon perehtymätön henkilö hahmottaisi hieman, miten ulosmittaus pääpiirteittäin etenee ulosottohakemuksesta muutoksenhakuun.

Opinnäytetyöni ydinalue koostuu suojaosuudesta, toistuvaistulon ulosmittauksesta ja määritelmistä sekä ulosoton huojennuksista. Yhteenvedon tarkoituksena on vielä kokonaisuudessaan koota opinnäytetyöni ydin järkeväksi kokonaisuudeksi, jotta toistuvaistulon ulosmittaus olisi helpommin hahmotettavissa. Lopuksi pohdin vielä itse kyseistä toistuvaistulon ulosmittausta.

2 ULOSOTTOKAAREN KOKONAISUUDISTUS

Ulosottolainsäädäntö on uudistettu kokonaisuudessaan neljän osittaisuudistuksen kautta. Osittaisuudistusten lisäksi ulosottokaarta on uudistettu myös useiden pienempien erillisuudistusten kautta. Ulosottokaaren ensimmäinen osittaisuudistus tuli voimaan joulukuun alusta vuonna 1996, ja se merkitsi muutosta ulosoton organisaatioon ja muutoksenhakuun. Toinen osittaisuudistus tuli voimaan 1.3.2004 koskien ulosottomenettelyä. 1.1.2007 voimaan tullut kolmas vaihe uudisti ulosmittausmenettelyä ja ulosmitatun omaisuuden realisointia. Viimeinen ja neljäs vaihe tuli voimaan 1.1.2008. Se

uudisti saatavan lopullista vanhentumista ja samalla koordinoi aiemmat uudistukset siten, että lopputuloksena oli ehjä kokonaisuus. Uudistustyön tuloksena syntyi ulosotto-kaari. (Töyrylä 2007, 23.)

Vuoden 2007 alusta voimaan tullut kolmas osittaisuudistus merkitsi muutosta toistuvaistulon ulosmittaukseen, sillä se paransi heikossa taloudellisessa asemassa olevien velallisten vähimmäissuojaa. Vapaakuukausien määrää lisättiin viran puolesta automaattisesti myönnettävillä vapaakuukausilla, minkä lisäksi velallisen on mahdollista saada perustellusta pyynnöstä lisää vapaakuukausia. Vapaakuukausia voidaan myöntää kuitenkin enintään kolme vuodessa. (Töyrylä 2007, 29.)

Kolmas osittaisuudistus samalla kiristi suurituloisten palkan ulosmittausta. Kun aiemmin ulosmitattava osuus palkasta oli enintään yksi kolmasosa yhteenlasketusta nettotulosta, saa uudistuksen jälkeen toistuvaistulosta ulosmitata asteittain kohoavan määrän, joka on enimmillään puolet velallisen nettotulosta. (Töyrylä 2007, 29.)

Myös yritysten toimintaedellytyksiä parannettiin kolmannessa osittaisuudistuksessa, sillä tämän jälkeen yrityksen saaman elinkeinotulon ulosmittausta voidaan rajoittaa osaan tulosta. Muutoksen myötä yrityksen toiminnan jatkuminen on tehty mahdolliseksi, vaikka yrityksen varasto olisi ulosmitattu, sillä varaston ulosmittaus koskee kullakin hetkellä varastossa olevaa omaisuutta varasto-omaisuuden vaihtuessa. (Töyrylä 2006, 25.)

Kolmas osittaisuudistus sisälsi myös vaihtoehdon toistuvaistulon ulosmittaukselle: velallinen ja ulosottomies voivat tehdä maksusuunnitelman, jossa ulosmitattava määrä on sama kuin maksukieltotilanteessa, jossa työnantaja tilittää ulosmitattavan määrän suoraan ulosottomiehelle. Erona maksusuunnitelman ja maksukiellon välillä on se, että velallinen itse tilittää vaaditun summan ulosottomiehelle. (Töyrylä 2007, 29.) Käytännössä on muodostunut toiseksi eroavaisuudeksi se, että maksusuunnitelman kautta velalliselta saatava suoritus on yleensä pienempi kuin, mitä se olisi maksukiellon kautta perittäessä.

Ulosottoaarta säädettäessä hallitus pyrki tekemään tiettyjä muutoksia varsinkin suojaosuuteen. Lakiesityksessään hallitus halusi nimittäin laajentaa suojaosuutta ja korottaa sen määrää verrattuna aiempaan lainsäädäntöön. Tämän lisäksi hallitus esitti lap-

sen tarkoittavan myös ottolasta ja avopuolison ja rekisteröidyn parisuhteen kumppanin rinnastamista suojaosuuden kohdalla aviopuolisoon. (Töyrylä 2006, 188–189.)

3 ULOSMITTAUKSESTA YLEISESTI

3.1 Ennen ulosmittausta

Ulosottokaaren 3 luvun 5 §:ssä (705/2007) määrätään, että ennen kuin ulosottoasia tulee vireille ja täytäntöön pantavaksi, tulee hakijalla, eli velkojalla, olla ulosottoperuste. Ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 2§:ssä on lueteltu tyhjentävästi ulosottoperusteet, joita ovat esimerkiksi tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio, tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös, välitystuomio sekä vahvistettu elatusapusopimus. Ulosottoperusteessa tulee olla asetettu vastaajalle selkeä velvoite tai määräys turvaamistoimesta. Ulosottoperuste tulee liittää ulosottohakemukseen alkuperäisenä tai viranomaisen antamana jäljennöksenä. (Virtanen 2011, 17–19.) Haastattellessani Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökuntaa ilmeni, että ulosottoperuste voidaan toimittaa myös kopiona, esimerkiksi faxina, jos ulosottomies ei muuta vaadi.

Ulosottoasia tulee vireille, kun ulosottohakemus saapuu ulosottovirastoon. Tämän jälkeen velalliselle on annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos hänen olinpaikkansa on tuntematon tai on syytä olettaa, että ilmoituksen antaminen tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa. Vireilletuloilmoitus sisältää maksukehotuksen, muuttokehotuksen tai muun ulosottoperusteen velvoitteen noudattamiseen liittyvän kehotuksen. (Ulosottokaari 705/2007 3:33.)

Maksukehotus sisältää määräpäivän, johon mennessä suoritus tulee viimeistään olla maksettuna. Jos vastaaja maksaa hakijan saatavan määräpäivänä tai ennen sitä, ei asian vireilletulosta tule merkintää yleisöjulkiseen todistukseen. Määräpäivään asti tilanne on velallisen kannalta ikään kuin rauhoitettu, mutta jo ennen määräpäivää saadaan kuitenkin toimittaa väliaikaistoimi ja tarvittaessa veronpalautuksen ulosmittaus. (Ulosottokaari 705/2007 4:5.)

Maksukehotuksen määräpäivä asetetaan yleensä kahden viikon päähän. Jos ennen määräpäivää havaitaan, että velallinen esimerkiksi hukkaa omaisuuttaan tai täytäntöönpano muuten vaarantuu, voidaan suorittaa väliaikaistoimi. Väliaikaistoimen tarkoitus on turvata omaisuuden säilyminen ulosmittauksen tavoin. (Töyrylä 2006, 27.)

Pyynnöstä ja erityisestä syystä ulosottomies saa antaa velalliselle maksuaikaa, jos on todennäköistä, että velallinen maksaa saatavan maksuajan kuluessa. Maksuajan pituus voi olla enintään kolme kuukautta maksukehotuksen määräpäivästä laskettuna ja pidempikin, jos velallinen osoittaa hakijan suostuneen maksuaikaan. Hakemuksen raukeamatta maksuaikaa ei voida kuitenkaan antaa yli kuutta kuukautta. (Ulosottokaari 705/2007 4:6.) Mikäli perittävänä on lapsen elatusapua, ei maksuaikaa voida myöntää ilman velkojan suostumusta (Linna & Leppänen 2007, 3). Maksuajan kuluessa on mahdollista suorittaa turvaava ulosmittaus, jos velallisen ulosmittauskelpoisen omaisuuden säilyminen on epävarmaa (Töyrylä 2006, 28).

Jos velallinen ei maksa hakijan saatavaa maksukehotuksen määräpäivään tai maksuajan viimeiseen päivään mennessä, saa ulosottomies toimittaa ulosmittauksen (Linna & Leppänen 2007, 3).

3.2 Ulosmittauksen kohde ja määrä

Yleisesti ottaen ulosmittauksen kohteena voi olla velalliselle kuuluva esine tai oikeus, joka on yksilöitävissä ja jolla on varallisuusarvoa, eikä kyseisen omaisuuden ulosmittamista laissa erikseen ole kielletty (Ulosottokaari 705/2007 4:8.1). Tietyissä tilanteissa voidaan täytäntöönpanotoimenpiteet kohdistaa myös sivullisen omaisuuteen, mutta tällaiset tapaukset ovat erikseen laissa säädettyjä (Töyrylä 2006, 29).

Ensisijaisesti ulosmitataan velallisen rahavaroja, kuten käteinen raha, pankkitilillä olevat varat ja erilaiset toistuvaistulot. Rahavarojen jälkeen ulosmitataan ensin irtainta ja vasta sen jälkeen kiinteää omaisuutta, kuten kesämökki. Ellei velallisella ole edellä mainittua omaisuutta, tulee kysymykseen vakituisen asunnon ulosmittaus. Viimeisenä vaihtoehtona ulosmitataan toimeentuloon ja elinkeinotoimintaan liittyvä omaisuus. Ulosmittausjärjestyksestä voidaan poiketa ulosottomiehen harkinnalla perustelluista syistä. (Töyrylä 2006, 39–40.)

Jos hakija on pyytänyt suppeaa ulosottoa, on mahdollista ulosmitata vain palkkaa, eläkettä, elinkeinotuloa, veronpalautusta tai muuta omaisuutta tai saatavaa, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Jos hakija on pyytänyt tavallista ulosottoa, on mahdollista ulosmitata myös muuta omaisuutta, joka tulee erikseen muuttaa rahaksi, kuten kiinteistö tai asunto-osakkeet. Sama kohde voidaan ulosmitata eri hakijoiden saatavasta, myös passiivirekisterissä olevien saatavien suorittamiseksi. (Linna & Leppänen 2007, 3.)

Omaisuuksia ulosmitataan sen verran, että koko hakijan saatava kuluineen tulee suoritetuksi. Saatavan suuruus määräytyy arvioidun realisointiajankohdan tai muun kertymishetken perusteella. Ulosmitattavan omaisuuden määrään vaikuttaa myös omaisuuden arvostus, sillä ulosmitattava omaisuus arvioidaan siihen arvoon, mikä siitä arvioidaan realisoinnissa kertyvän ulosottovelkojen suorituksiksi. (Töyrylä 2006, 29.)

3.3 Ulosmittauskiellot

Ulosmittauksen tarkoituksena on saada suoritus hakijan saatavalle. Jos hakijalle ei ulosmittauksesta kerry suoritusta, ei ulosmittaukseen kannata alkaa. Turhan ulosmittauksen kieltä tarkoittaakin, ettei ulosottomies saa eikä hänen tarvitse ulosmitata omaisuutta, josta hakijalle kertyisi vain vähäinen suoritus. (Töyrylä 2006, 34.)

Ulosottokaaren 4 luvun 17 §:ssä on säädetty kertymän vähimmäismäärästä. Sen mukaan omaisuutta ei ulosmitata hakijan saatavasta, jos omaisuutta on ulosmitattuna muun saatavan perimiseksi ja ulosottomies arvioi, ettei hakijalle kertyisi valtioneuvoston asetuksessa säädettyä vähäistä määrää. (Ulosottokaari 705/2007.) Valtioneuvoston asetuksessa ulosottomenettelystä (1322/2007) 4 luvun 10 §:ssä kertymän vähimmäismääräksi on nimetty 40 euroa. Mikäli hakijan saama kertymä siis jää vähimmäismäärän alle, ei ulosmittausta saa suorittaa, ellei sen suorittamatta jättäminen olisi kohtuutonta (Linna & Leppänen 2007, 50; Ulosottokaari 705/2007 4:17).

Toistuvaistulon ulosmittauksen kohdalla vähimmäismäärä lasketaan seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Tämä tarkoittaa sitä, että lisäulosmittausta ei tehdä, jos uudelle saatavalle kertyy suorituksia kuudessa kuukaudessa yhteensä alle 40 euroa eli yhden kuukauden aikana alle 6,67 euroa taulukkomaksun vähentämisen jälkeen. (Linna & Leppänen 2007, 50.) Haastatellessani ulosottomiehiä täsmentyi se, että jokaiselle velallisen ulosottoasialle on siis kerryttävä vähintään 40 euroa kuuden kuukauden aikana. Mikäli velallinen ei vapaaehtoisesti maksa saatavaa pois ja saatavan kertymä olisi alle 40 euroa puolen vuoden aikana, todetaan velallinen kyseisen asian osalta varattomaksi.

Liiallisen ulosmittauksen kiellolla tarkoitetaan sitä, että omaisuutta ei saa ulosmitata enempää kuin saatavan maksamiseksi tarvitaan. Asian kääntöpuolena kuitenkin on se, että omaisuutta on ulosmitattava riittävästi. (Linna & Leppänen 2007, 43.)

Omaisuuuden ulosmittausta koskee myös pirstomiskielto, jonka mukaan ulosmittauksessa ei saa hajottaa kokonaisuuden muodostavaa omaisuutta. Tämä tarkoittaa, ettei irtaimesta tai kiinteästä esineestä saa ulosmitata erikseen ainesosia tai tarpeistoa. Myöskään ulosmitattavasta omaisuudesta tulevaa tuottoa ei saa erikseen ulosmitata, eli esimerkiksi asunto-osakeyhtiön osakkeiden kohdalla vuokratuloja ei saa ulosmitata, vaan ulosmittaus on kohdistettava itse osakkeisiin. Käytännössä vuokratulot ulosmitataan antamalla vuokralaiselle maksukielto. Myös tosiasiallisen kokonaisuuden hajottaminen ulosmittauksessa on kiellettyä, vaikka kokonaisuus muodostuuikin itsenäisistä esineistä. Esimerkiksi teolliset laitteet voivat olla erotettuina käyttökelvottomia. (Linna & Leppänen 2007, 51–56)

Velallisella on erottamisetu, jonka nojalla velallinen saa erottaa ulosmittauksen ulkopuolelle tiettyä oman ja perheensä toimeentuloon ja perusturvaan liittyvää omaisuutta. Erottamisedun piiriin kuuluu muun muassa velallisen ja tämän perheen käytössä oleva tavallinen koti-irtaimisto sekä kohtuulliset henkilökohtaiset esineet, erityistä tunnearvoa omaava ja arvoltaan kohtuullinen esine sekä arvoltaan kohtalaiset tarpeelliset työ-, koulu- ja opiskeluvälineet. (Töyrylä 2006, 36–37.)

Ulosmittauksen ulkopuolelle on jätettävä myös avustus tai kustannusten korvaus, joka on myönnetty eläke- tai sosiaalilainsäädännön perusteella tiettyyn tarkoitukseen. Esimerkiksi asumistuki ja lapsilisä ovat tällaisia. Myös kaikki henkilövahinkokorvaukset, kuten korvaus kivusta tai muusta tilapäisestä haitasta, jätetään ulosmittauksen ulkopuolelle. Myös esimerkiksi valtiolta saatava korvaus vapauden menetyksestä, lapselle tuleva elatusapu tai korvaus elatusvelvollisen kuolemasta sekä luovutuskiellossa oleva omaisuus ovat ulosmittauksen ulottumattomissa. (Töyrylä 2006, 35.)

3.4 Ulosmittauksen vaihtoehdot

Noin puolet ulosoton perimistä varoista koostuu velallisen omista maksusuorituksista. Ulosmittauksen sijasta velallisella onkin mahdollisuus itse vapaaehtoisesti suorittaa ulosottomiehelle hakijan saatava tai osa sitä. Tähän viittaa myös velalliselle lähetettävä maksukehotus sekä tarvittaessa myönnettävä maksuaika. Vapaaehtoisten keinojen tarkoituksena on edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta. (Linna & Leppänen 2007, 18–20.)

Maksukehotuksen ja maksuajan lisäksi vaihtoehtoisia perintäkeinoja ovat maksusuunnitelma ja maksusopimus. Maksusuunnitelman kohdalla ulosottomies on laatinut velalliselle suunnitelman, jonka mukaisesti velallinen itse lyhentää palkan tai elinkeinotulon ulosmittauksen sijasta hakijan saatavaa ulosottoon. Maksusopimus sen sijaan tarkoittaa hakijan ja velallisen tekemää keskinäistä sopimusta, jolla voidaan poiketa lakimääräisestä palkan tai elinkeinotulon ulosmittauksesta. (Linna & Leppänen 2007, 20.) Maksusopimus ja maksusuunnitelma tulevat kyseeseen kaikenlaisen toistuvaistulon, eli niin palkan kuin elinkeinotulonkin, ulosmittauksen kohdalla (Linna & Leppänen 2007, 289).

3.5 Ulosmittauspäätös

Perustuslain (731/1999) 2 luvun 21 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada perusteltu päätös. Tähän liittyen omaisuus ulosmitataan ulosottomiehen tekemällä ulosmittauspäätöksellä, joka on viipymättä merkittävä asiakirjaan. Ulosmittauksen kohteena oleva omaisuus on yksilöitävä ulosmittauspäätöksessä. (Ulosottokaari 705/2007 4:26.) Ulosmittauspäätös voidaan tehdä suullisesti tai kirjallisesti (Linna & Leppänen 2007, 171).

Velallisen on tärkeää saada tieto ulosmittauksesta ulosmittauksen oikeusvaikutusten vuoksi. Tietyissä tilanteissa voi olla tarpeen ilmoittaa velalliselle ulosmittauksesta nopeasti, esimerkiksi puhelimitse, sen lisäksi, että hänelle toimitetaan kirjallinen jälki-ilmoitus asiasta. Mikäli on olemassa omaisuuden hukkaamisvaara, voi joissain tapauksissa olla aiheellista suorittaa ulosmittauksen varmistustoimi ennen velallisen tietoisuutta ulosmittauksesta. (Linna & Leppänen 2007, 171–172.)

Ulosottokaaren 4 luvun 27 §:n mukaan omaisuuden ulosmittaus tulee voimaan velalliseen nähden ulosmittauspäätöksellä. Saatavan tai muun oikeuden ulosmittaus sen sijaan tulee voimaan silloin, kun suoritusvelvollinen on saanut tiedoksi kirjallisen kiellon saatavan suorittamiseksi tai velvoitteen täyttämiseksi muulle kuin ulosottomiehelle. (Ulosottokaari 705/2007 4:27.) Esimerkiksi maksukiello tulee siis voimaan, kun maksukiellon saaja on saanut siitä kirjallisen tiedon.

3.6 Ulosmittauksen oikeusvaikutukset

Olellaisin ulosmittauksen oikeusvaikutus on se, että velallinen menettää tavanomaisen määräsvallan ulosmitattuun omaisuuteen. Velallisen rikkoessa määräämiskieltoaan luovuttamalla ulosmitattua omaisuutta tai muuten määräämällä siitä, ulottuvat oikeusvaikutukset myös luovutuksensaajaan tai muuhun vastaavaan sivulliseen. (Linna & Leppänen 2007, 210.) Tällainen toimi on tehoton velkoihin nähden, mutta sivullinen voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojaa. Omaisuuden luovuttamisella ja muulla määräämisellä tarkoitetaan ulosmitatun omaisuuden hävittämistä, luovuttamista tai panttausta, jotka tapahtuvat ilman ulosottomiehen lupaa. (Ulosottokaari 705/2007 4:37.)

Omaisuuden ulosmittaus merkitsee hakijalle sitä, että hänellä on oikeus saada suoritus kyseisestä omaisuudesta. Ulosmittaus siis suojaa hakijaa velallisen toimilta, muttei kuitenkaan muilta kilpailevilta hakijoilta. Tämä tarkoittaa, että ulosmitattu omaisuus voidaan ulosmitata myös muiden hakijoiden saatavan suorittamiseksi. Aikaisempi ulosmittaus ei siis anna etuoikeutta hakijalle. (Linna & Leppänen 2007, 210.)

Vaikka velkojalla olisi pantti- tai muu vakuusoikeus velallisen omaisuuteen, ei se estä kyseisen omaisuuden ulosmittausta muun saatavan suorittamiseksi. Panttioikeuden perusteella velallisen omaisuutta hallitseva velkoja onkin tästä syystä velvoitettu antamaan kyseinen omaisuus välittömästi ulosottomiehelle. Myöskään omaisuuteen kohdistuva käyttö- tai muu erityinen oikeus ei estä ulosmittausta. Myös täytäntöönpanu takavarikko ja muut turvaamistoimet rinnastuvat edellä mainittuihin oikeuksiin. Takavarikko sivullisen todennäköisen saatavan turvaamiseksi ei nimittäin estä ulosmittausta hakijan saatavasta, vaikka omaisuus saadaankin myydä vasta, kun turvaamistoimen täytäntöönpano on peruutettu tai rauennut. (Ulosottokaari 705/2007 4:43–44.)

3.7 Muutoksenhaku

Ulosottomiehen tulee oikaista samassa ulosottoasiassa tehty toimi tai päätös, joka perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen. Myös väärään lain soveltamiseen perustuva toimi tai päätös ja kirjoitus- ja laskuvirheet kuuluvat itseoikaisun piiriin. Itseoikaisu tulee tehdä viranpuolesta, mutta myös asianosainen voi pyytää itseoikaisua. Itseoikaisupäätös tehdään kirjallisesti. Myönteisestä itseoikaisupäätöksestä saa valittaa, mutta kielteisestä ei. (Virtanen 2011, 154–156.)

Ulosottovalituksen pääsääntönä on laaja valituskelpoisuus, mikä tarkoittaa että lähes kaikesta voidaan valittaa. Kuitenkaan esimerkiksi väliaikaistoimesta, hädän lykkäyksestä ja väitepäätöksestä ei saa valittaa. Ulosottovalitukset ovat useimmiten velallisten tekemiä, mutta myös velkojalla ja sivullisella on valitusoikeus. Ulosottovalitus toimitetaan ensisijaisesti ulosottomiehen kansliaan, mutta se on mahdollista jättää myös kärjäoikeudelle. (Virtanen 2011, 160–163.)

Täytäntöönpanoriita-asia tulee vireille kärjäoikeuteen tehtävällä haastehakemuksella ja se voidaan nostaa joko osoituksesta tai ilman. Ulosottomies antaa osoituksen, jos väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita. Ulosottoasian tulee näiden perusteiden vuoksi tulla niin epäselväksi, ettei selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä. Osoituksen voi antaa myös tuomioistuimien, jos asiaa ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä valituksena. Asia voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana, jos täytäntöönpanoa vastaan esitetään väite, jonka peruste on syntynyt lainvoimaiseksi tulleen ulosottooperusteen antamisen jälkeen. Myös ulosoton täytäntöönpanossa määrätty maksu- tai palautusvelvollisuus, velkojan suoritusoikeus vakuudesta ilman ulosottooperustetta tai etuoikeuden riitauttaminen, sivullisen väite hänen loukatusta oikeudestaan tai muu edellä mainittuihin rinnastettava väite tai vaatimus käsitellään täytäntöönpanoriita-asiana. (Ulosottokaari 705/2007 10:6.)

4 SUOJAOSUUS

4.1 Suojaosuuden määräytyminen

Suojaosuus tarkoittaa sitä rahamäärää, joka velalliselle on vähintään jätettävä ulosmittauksen ulkopuolelle. Suojaosuus lasketaan velallisen elatusvelvollisuuden laajuuden perusteella, ei tosiasiallisten elinkustannusten perusteella. (Linna & Leppänen 2007, 244.) Suojaosuuden määrästä säädetään ulosottokaarissa ja siihen tehdään vuosittain indeksitarkistus kansaneläkeindeksin mukaisesti (Linna 2008, 133). Viimeisimmät korotukset suojaosuuteen ovat tulleet voimaan 1.1.2012 alkaen. Vuodenvaihteeseen asti suojaosuus oli 627,00 euroa kuukaudessa, kun se tällä hetkellä on 650,70 euroa kuukaudessa.

Suojaosuus tulee jättää velalliselle niin palkan kuin elinkeinotulonkin ulosmittauksessa, vaikka ulosmittaus suoritettaisiin normaalia ankarampana (Linna 2008, 142). Suojaosuuden vähimmäismäärästä ei siis voida missään tilanteessa poiketa, vaan velalli-

selle tulee aina jättää vähimmäismäärää vastaava rahamäärä käyttöönsä. Suojaosuutta käytetään kaikenlaisen toistuvaistulon yhteydessä, vaikka seuraavaksi suojaosuutta käsitellessäni käytänkin vain palkka-käsitettä.

4.2 Suojaosuuden määrä

Suojaosuus lasketaan velallisen määräajoin maksettavasta palkasta nettona. Palkanmaksun määräajalla ei ole merkitystä, sillä suojaosuus lasketaan päivää kohden siten, että kuukaudessa on 30 päivää. Velallisen itsensä osalta suojaosuus on 21,69 euroa päivässä, mikä tekee kuukaudessa 650,70 euroa. Velallisen suojaosuuteen lisätään päivässä 7,79 euroa jokaisesta velallisen perheenjäsenestä, joka on velallisen elatuksen varassa. (Palkan ulosmittaus 2012.)

Taulukko 1 kuvaa velallisen elatuksen varassa olevien henkilöiden lukumäärän vaikutusta velallisen suojaosuuteen. Jos esimerkiksi velallisen elatuksen varassa on yksi henkilö, kerrotaan 7,79 euroa 30 päivällä, jolloin tulokseksi saadaan 233,70 euroa kuukaudessa yhden velallisen elätettävän osuudeksi velallisen suojaosuudesta. Kun tämä lisätään velallisen omaan suojaosuuteen 650,70 euroa, saadaan velallisen suojaosuudeksi kuukaudessa yhteensä 884,40 euroa. Velallisen elatuksen varassa voi olla myös enemmän kuin kolme henkilöä, mutta taulukkoon 1 ei ole kirjattu enempää esimerkkejä kuin kolmesta velallisen elätettävästä. Taulukossa oleva Elatuksen varassa -sarake kuvaa velallisen itsensä lisäksi hänen elatuksensa varassa olevien henkilöiden lukumäärää. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Elatuksen varassa olevien vaikutus suojaosuuteen

Elatuksen varassa	Perhehuojennuksen määrä	Velallisen suojaosuuden kanssa yhteensä
1 hlö	233,70 €	884,40 €
2 hlö	467,40 €	1 118,10 €
3 hlö	701,10 €	1 351,80 €

Kyseessä olevan perhehuojennuksen saamiseksi tulee henkilön olla ulosottokaaren tarkoittamassa läheissuhteessa velalliseen ja velallisen elatuksen varassa, eli taloudel-

lisesti riippuvainen velallisesta. Perhehuojennuksessa tarkoitettuja läheisiä ovat velallisen puoliso ja sekä velallisen omat että tämän puolison alaikäiset lapset ja adoptoidut lapset. Puolisolla tarkoitetaan avio- ja avopuolisoa sekä velallisen kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa elävää henkilöä. (Linna 2008, 133.) Avopuolison tulee olla eri sukupuolta velallisen kanssa (Palkan ulosmittaus 2012).

Jotta velallisen kanssa samassa taloudessa elävä läheinen olisi elatuksenvarainen velallisesta, tulee läheisen omien tulojen olla alle säädetyn velallisen suojaosuuden ilman perhehuojennusta (Linna & Leppänen 2007, 247). Tämä tarkoittaa siis sitä, että velallisen läheisen tulot eivät saa ylittää velallisen suojaosuutta, josta ei ole vähennetty perhehuojennuksen määrää. Jos velallisen puoliso tai alaikäinen lapsi ansaitsee velallisen suojaosuutta enemmän, ei hänen katsota olevan elatuksenvarainen velallisesta. Velallisen luona asuvan lapsen katsotaan olevan velallisen elatuksen varassa, vaikka velallisen puoliso osallistuu lapsen elättämiseen. (Linna 2008, 133.)

Perhehuojennuksessa otetaan huomioon vain lapsi, joka asuu velallisen luona ja jonka elatuksesta velallinen huolehtii kustantamalla hänen asumistaan, ruokaansa ja niin edelleen. Jos velallisen lapsi asuu muualla ja velallinen on veloitettu maksamaan lapselle elatusapua, lasta ei lasketa suojaosuuteen mukaan. Tällaisessa tilanteessa velalliselle voidaan kuitenkin antaa helpotusta palkan ulosmittauksessa. (Linna & Leppänen 2007, 247–248.)

4.3 Kuinka paljon rahaa tarvitaan elämiseen?

Kun ulosottokaaren määrittämää suojaosuutta verrataan esimerkiksi Kuluttajatutkimuskeskuksen tekemän Kuinka paljon rahaa tarvitaan elämiseen? -tutkimuksen viitebudjetteihin, havaitaan ulosottokaaren mukaisen velalliselle jäävän suojaosuuden olevan varsin pieni. Viitebudjeteilla kyseisessä tutkimuksessa tarkoitetaan pohjaa yksittäisen kotitalouden budjetille. Viitebudjetit sisältävät listan tavaroista ja palveluista, jotka tietyn rakenteen omaavat kotitaloudet tarvitsevat elääkseen tietyn elintason mukaista elämää. Kulueriä näissä viitebudjeteissa ovatkin asuminen, liikkuminen, ruoka, vaatteet, kodin irtain, terveys ja hygienia sekä vapaa-aika. Kuluerät on laskettu kohtuullisen minimin mukaisen kulutuksen perusteella. (Raijas 2011, 4.) Huomioitavaa viitebudjettien kuluerien kohdalla on se, että ulosottokaaren suojaosuus sisältää vain elämisen kannalta pakolliset kuluerät, muttei mainitun tutkimuksen tavoin esimerkiksi vapaa-aikaa.

Kuten taulukosta 2 on havaittavissa, on eri instanssien näkemyksissä elämiseen tarvittavasta rahamäärästä melko isojakin eroja. Kun otetaan huomioon, että viitebudjettien asettama kuukausittainen elämiseen kuluva rahamäärä kohtuullisen minimin mukaisesti ei sisällä asumista, on ulosottokaaren mukaiseen suojaosuuteen yksin elävän henkilön kohdalla eroa vain 70 euroa silloin, kun henkilö tienaa kuukaudessa alle tulo-rajausmittauksen ylärajan (ks. taulukko 2.). Koska suojaosuus ei sisällä asumismenoja, ei rahaa välttämättä muuhun elämiseen kovin paljon jää. Viitebudjetit eivät ota huomioon henkilöiden varsinaisia tuloja, sillä ne kertovat vain vähimmäisrahamäärän, joka eri perhemuodoilla tulisi olla käytettävissä. Taulukon sisältämät lukemat suojaosuuden kohdalla pitävät sisällään sen, että velallisen puoliso ja lapset ovat kaikki velallisen elatuksen piirissä. (

Taulukko 2.)

Velkajärjestelynormissa muut välttämättömät elinkustannukset kuin asumismenot otetaan huomioon velallisen maksukykyä arvioitaessa. Välttämättöminä elinkustannuksina velkajärjestelyssä pidetään velallisen ja hänen perheensä ravinto- ja vaatemenoja, tavanomaisen suuruisia terveydenhoitomenoja sekä menoja kodin ylläpidosta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehtitilauksesta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta. Myös muut edellä mainittuihin rinnastettavat menot otetaan huomioon maksukyvyn arvioinnissa. Velallisen ei tarvitse erikseen toimittaa selvitystä kyseisistä menoistaan, sillä ne otetaan huomioon automaattisesti tietyn suuruisina. (Virtanen 2007, 15.)

Toimeentulotuki sisältää käytännössä samat asiat kuin velkajärjestelynormi ja viitebudjetitkin, mutta euromääräiset painotukset vaihtelevat. Toimeentulotukeen on laskettu mukaan muun muassa ravinto- ja vaatemenot, kodin puhtaanapidosta aiheutuvat kulut, lehtitilaukset ja paikallisliikenteen maksut. Toimeentulotuen lisäksi velallinen voi saada asumistukea, jota ei ole taulukon 2 toimeentulotuki-kohdassa otettu huomioon.

Taulukko 2. Eri näkemykset kuukausittaisesta vähimmäisrahamaäärästä (Raijas, 2011, 19, 23; Palkan ulosmittaus 2012)

	Yksin asuva alle 45- vuotias	Yksin asuva yli 65-vuotias	Lapseton pariskunta alle 65-v.	Lapsiperhe, 2 lasta
Viitebudjetit (ei sis. asu- minen ja liik- kuminen)	Mies: 576 €, Nainen: 583 €	Mies: 495 €, Nainen 499 €	957 €	1 497 €
Toimeentulo- tuki	417 €	417 €		1 244 €
Velkajärjes- telynormi	492 €	492 €		1 452 €
Suojaosuus	650,70 €	650,70 €	884,40 €	1 351,80 €

Viitebudjetit on laskettu ns. tavalliselle ihmiselle, joka hoitaa raha-asiansa mallikkaasti. Koska ulosotto on viimekätinen keino tilanteessa, jossa velalliselta ei saada perityksi varoja tämän velkojen maksamiseksi, on suojaosuus tästä syystä hyvin pieni verrattuna taulukossa esitettyihin muihin rahamääriin. Velallisen on tarkoitus maksaa suojaosuudestaan kaikki elämisestä aiheutuvat kulut, kuten asuminen, vesi, sähkö, ruoka, laskut ja kaikki muu. Tietyissä tilanteissa velallinen voi kuitenkin saada huojennuksia, jolloin hänelle jää suojaosuuden lisäksi enemmän tuloja ulosmittauksen ulkopuolelle.

On syytä kiinnittää huomiota vielä siihen, että mainitut eri instanssien ohjeelliset rahamäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, koska kyseessä olevat järjestelmät ovat erilaisia. Sekä toimeentulotuessa että velkajärjestelynormissa määritellään tapauskohtaisesti ihmisen tarvitsema rahamäärä. Mikäli velallinen ansaitsee enemmän, kuin määritelty rahamäärä, ei hän saa toimeentulotukea ja velkajärjestelytapauksessa ylimenevä osa kuuluu velkojille. Suojaosuuden kohdalla velallinen sen sijaan hyötyy isommista tuloista eikä suojaosuuden ylittävä määrä ei kokonaisuudessaan mene ulosottomiehelle.

4.4 Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökunnan näkemykset ja kokemukset suojaosuudesta

Kihlakunnan ulosottomiesten kokemusten mukaan velalliset eivät ole yrittäneet keinoilla omaan suojaosuuteensa siihen kuulumattomia henkilöitä. Velalliset ainoastaan sekoittavat huollettava ja huoltaja sanat, sillä velalliselta huollettavista kysyttäessä ve-

lallinen saattaa vastata, että hänellä on kolme huollettavaa. Tarkemmin tiedusteltaessa huollettavat eivät välttämättä kuitenkaan asu velallisen luona, vaan esimerkiksi velallisen entisen puolison luona. Tämän tarkastamisessa on ulosottomiehellä väestötietojärjestelmä apuna.

Yleensä erään haastatteleman kihlakunnan ulosottomiehen mukaan todellista lasten määrää ei tarvitse edes tarkistaa, eikä velallisen puolison tai lasten tuloja tiedetä. Yleensä velallisen puolisoakin on ulosoton piirissä, jolloin hänen tulojaan ei erikseen tarvitse tutkia. Myös velallisen alaikäisten lasten tulot jäävät yleensä alle velallisen suojaosuuden. Mikäli velallisen alaikäisen lapsen tulot ovat korkeahkot, ei tällainen lapsi yleensä enää edes asu kotona, jolloin häntä ei edes huomioida suojaosuudessa. Tarvittaessa ulosottoviranomaisen käytössä olevista rekistereistä voidaan kuitenkin tarkistaa niin velallisen, velallisen puolison kuin velallisen lastenkin tulot.

Haastatellessani Päijät-Hämeen kihlakunnanulosottomiehiä ja voutteja, tuli esiin erilaisia mielipiteitä muun muassa huojennusten tarpeellisuudesta ja niiden määrästä. Suojaosuuden osalta mielipiteet olivat kuitenkin yhtenevät: suojaosuuden tulisi olla korkeampi. Perustelut tähän näkökantaan olivat kuitenkin erilaiset, sillä erään henkilön mielestä suojaosuuden tulisi olla korkeampi, jotta muista huojennuksista voitaisiin luopua. Hänen mielestään suojaosuuteen tulisi tällöin ottaa mukaan kuitenkin erilaisia laskentatapoja, joilla huomioitaisiin velallisten erilaiset elämäntilanteet. Eräs toinen henkilö puolestaan totesi, että hänen omassa tilanteessaan, tulisi suojaosuuden olla suurempi, sillä ei hän itse selviytyisi pelkällä 650,70 eurolla kuukaudessa.

5 TOISTUVAISTULON ULOSMITTAUS

Velallisen saama tulo voi ulosmittauksen kannalta olla kolmenlaista: kokonaan ulosmitattavaa tuloa, palkan tavoin osittain ulosmitattavaa tuloa ja kokonaan ulosmittauksen ulkopuolelle jäävää tuloa. Tulo, joka ei kuulu ulosottokaaren palkan määritelmän eikä muun palkan ulosmittausta koskevien säännösten piiriin, ulosmitataan kokonaan. Palkan määritelmä onkin tärkeä ulosotossa, jotta tapaukseen sovellettaisiin palkan ulosmittauksesta annettuja säännöksiä ja jotta kyseistä tuloa ei ulosmitattaisi kokonaan, vaan velalliselle jäisi suojaosuus. Ulosottokaaren 4 luvun 19 §:ssä on lueteltu tuloja, joita ei saa ulosmitata, mutta näiden lisäksi voi olla myös muussa laissa säädetty ulosmittauskielto. (Linna 2008, 129–130.) Ulosottokaaren 4:19 sisältämät ulosmittauskiellot on pääpiirteissään käsitelty jo luvussa 3.3 Ulosmittauskiellot.

Ulosmittaus tulee kyseeseen, kun ulosottomies ja velallinen eivät ole sopineet maksusuunnitelmaa eikä velallisella ole velkojan kanssa maksusopimusta. Ulosmittauksen vaihtoehtoja on käsitelty tarkemmin jo luvussa 3.4 Ulosmittauksen vaihtoehdot.

Tässä luvussa käsitellään erilaisia tuloja, joita velalliselle voidaan maksaa joko määräajoin tai epäsäännöllisellä maksuvälillä. Säännöllisenä maksettaviin tuloihin sovelletaan ulosmittaus-, suojaosus- ja huojennussäännöksiä. Epäsäännöllisen tulon kohdalla voi olla joitakin poikkeuksia edellä mainittujen säännösten soveltamiseen, mutta näitä käsitellään jokaisen poikkeustilanteen kohdalla erikseen.

5.1 Tiedot toistuvaistulosta

Ulosottomiehellä on velvollisuus etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai muuta täytäntöönpanon kohdetta sekä selvittää velallisen olinpaikka. Viran puolesta ulosottomiehen on myös hankittava ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa. (Virtanen 2011, 58.) Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että mitä suuremmat saatavat velallisella on ulosotossa perittävänä, sitä perustellumpaa on käyttää enemmän aikaa ja vaivaa velallisen omaisuuden löytämiseksi ja selvityksen hankkimiseksi.

Etsimistoimilla tarkoitetaan omaisuuden konkreettista etsimistä ja tietojen hankkimista, ja ne voivat kohdistua niin tilaan kuin henkilöönkin (Virtanen 2011, 59).

Ulosottomies voi hankkia tarvittavat tiedot vapaamuotoisesti tai tekemällä velalliselle ulosottoselvityksen. Ulosottoselvitys tulee suorittaa, jos velkojan saatavaa ei saada kerrytettyä täyteen määräänsä eikä velallisen taloudellista tilannetta ole muuten luotettavasti selvitetty. Jos edellisestä ulosottoselvityksestä on kulunut vuosi, tulee toimittaa uusi ulosottoselvitys, ellei sitä katsota ilmeisen aiheettomaksi. (Ulosottokaari 705/2007 3:56–57.)

5.1.1 Velallisen tietojenantovelvollisuus

Ulosottokaaren 3 luvun 52 §:ssä säädetään velallisen tietojenantovelvollisuudesta ulosottomiehelle. Velallinen on velvollinen totuudenmukaisesti ilmoittamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia tietoja ulosottomiehen niitä kysyessä. Tällaisia tietoja ovat velallisen henkilö- ja yhteystiedot sekä tarpeelliset tiedot per-

hesuhteista ja elätettävistä, tiedot omaisuudesta ja muusta varallisuudesta, osakkuuksista sekä tuloista ja veloista, tiedot odotettavissa olevista muutoksista varallisuus ym. tiedoissa seuraavan vuoden aikana, tiedot toistuvaistulon määräytymisestä ja työpäikasta sekä työnantajan yhteystiedot. Lisäksi velallisen tulee kertoa tiedot luovutusveloitteen kohteena tai ulosottomiehelle lain mukaan annettavan esineen tai asiakirjan sijainnista, tiedot varallisuusasemaan vaikuttavista sopimuksista ja sitoumuksista sekä sopimuksen nojalla määräysvallassa olevasta omaisuudesta, tiedot vastikkeellisesti ja vastikkeettomasti luovutetusta omaisuudesta, suoritetuista maksuista sekä tehdyistä oikeustoimista ja muista vastaavista tiedoista, jotka koskevat velallisen taloudellista asemaa ja toimintaa. (Ulosottokaari 705/2007 3:52.)

Myös muihin kuin edellä mainittuihin ulosottomiehen kysymyksiin velallinen on velvollinen vastaamaan, mutta tietojen tulee koskea velallisen taloudellista asemaa ja toimintaa (Linna 2008, 80).

5.1.2 Sivullisen tietojenantovelvollisuus

Ulosottokaareissa ei säädetä ensisijaisesta tietojenhankintakohteesta. Asianmukaisuusvaatimuksesta voidaan kuitenkin katsoa seuraavan, että tiedot tulisi ensisijaisesti hankkia velalliselta itseltään, mutta omaisuuden kätkemisvaaran tai ulosoton tarkoituksen sitä vaatiessa voidaan tietoja hankkia sivulliseltakin. Sivulliselta hankittavien tietojen tulee kuitenkin olla välttämättömiä. Tämä tulee melko helposti kyseeseen, mikäli velalliselta ei saada riittävästi ja luotettavasti tietoja tai asiassa on säilytettävä yllätyksellisyys. (Linna 2008, 83.)

Ulosottomiehellä on ulosottokaaren mukaan oikeus saada tietoja, asiakirjoja ja aineistoja salassapitosäännösten estämättä ja maksutta, jos ne ovat välttämättömiä yksittäisessä ulosottoasiassa täytäntöönpanoa varten. Hankittaessa tietoja sivulliselta on välttettävä arkaluonteisten henkilötietojen joutumista ulosottomiehen haltuun. Velallisen saamat sosiaalihuollon etuudet muodostavat tässä tapauksessa poikkeuksen. Ellei tietoja ole muuten saatavissa, ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuisi tietoja myös ulkopuolisen henkilön taloudellisesta asemasta. (Ulosottokaari 705/2007 3:64–65.)

Sivullisilla ei ole yleistä tietojenantovelvollisuutta, sillä velvollisuus tietojenantoon perustuu aina johonkin velallisen ja sivullisen väliseen erityissuhteeseen, kuten oike-

ustoimeen tai työsuhteeseen. Tästä syystä esimerkiksi perheenjäsenet ja naapurit ovat ilman erityissuhdetta poissuljettuja tietojenantovelvollisuudesta. (Linna 2008, 83.) Sen sijaan henkilö, joka tosiasiallisesti johtaa tai on johtanut velallisen elinkeinotoimintaa, on tietojenantovelvollinen. Sama velvollisuus on myös henkilöllä, joka hoitaa tai on hoitanut velallisen omaisuutta. (Mts., 78.)

Ulosottokaarissa on säädetty tyhjentävästi tiedoista, jotka sivullisella on velvollisuus antaa ulosottomiehelle. Tällaisia ovat tiedot mahdollisesta sivullisen määräysvallassa olevasta velallisen omaisuudesta ja sen laadusta, velallisen ja sivullisen keskinäisistä saatavista, niiden perusteista ja määristä, saatavia koskevien tilien maksuliikkeistä ja velallisen tilinkäyttöoikeuksista, velallisen ja sivullisen välisistä oikeustoimista, tiedot velallisen saamasta tulosta ja luontoiseduista sekä tulon maksamisen perusteista ja tiedot velallisen yhteystiedoista. (Ulosottokaari 705/2007 3:66.) Edellä mainittujen lisäksi ulosottomies saa kysyä asiassa muitakin tarpeellisia ja asianmukaisia tietoja, mutta tällöin sivullisen vastaaminen on vapaaehtoista (Linna 2008, 84). Vapaaehtoista ulosottomiehen kysymykseen vastaaminen on myös perheenjäsenillä, ellei heillä ole erityissuhdetta velalliseen.

Toiselta viranomaiselta ulosottomiehellä on myös oikeus saada tietoja. Tällaisia toisen viranomaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja ovat ulosottokaaren mukaan tiedot velallisen omaisuudesta, varoista, tuloista, veloista ja muusta taloudellisesta asemasta, maksuyhteystiedot, tiedot velallisen työ- ja palvelussuhteista, eläkkeistä ja taloudellisesta toiminnasta sekä velallisen yhteystiedot. Toisessa laissa voidaan säätää ulosottomiehelle myös tätä laajempi oikeus saada tietoja. (Linna 2008, 85.)

Tyhjentävästi lueteltuihin tietoihin liittyen ulosottomiehellä on oikeus saada pyynnöstä sivulliselta asiaa koskevat sopimus- ja muut asiakirjat ja aineistot. Jotta ulosottomiehen suorittaman tiedustelun seurauksena velallinen ei esimerkiksi tyhjentäisi tilijään, tulee luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitoksen pitää tiedustelu salassa. Tarvittaessa sivulliselle voidaan asettaa uhkasakko, mikäli hän ei suostu antamaan pyydettyjä tietoja. Sivullista ei kuitenkaan ole mahdollista noutaa paikalle. (Linna 2008, 84.)

Yleisimpiä ulosotossa käytettäviä sivullistietolähteitä ovat suurimmat pankit (Nordea, OP, Sampo jne.), Kela, työvoimatoimisto, eläketurvakeskus, verottaja ja erilaiset järjestelmät ja rekisterit, kuten väestötietojärjestelmä, kiinteistötietojärjestelmä, ajoneuvorekisterikeskus ja kiinteistötietojärjestelmä. Näiden lisäksi ulosottomiehellä on käy-

tössään ePortti, josta hän saa tietoa varsinkin yrityksistä, sekä vankitietojärjestelmä, Itellan osoitetietopalvelu ja Maanmittauslaitos tietoineen.

5.1.3 Saatavat tiedot käytännössä

Kuten arvata saattaa, ei velallinen juurikaan käytännön ulosotossa ilmoita positiivista muutoksista tuloissaan ulosottomiehelle. Haastatteluissani selvisikin, että vain noin joka kymmenes velallinen ilmoittaa mahdollisesta saamastaan palkankorotuksesta. Käytännössä velallisen ei erikseen tarvitsekaan ilmoittaa palkankorotuksestaan, jos hänen tulonsa ulosmitataan maksukiellolla, sillä työnantajan tulee noudattaa maksukieltoa siitä huolimatta, että velallisen palkan määrässä tapahtuu muutoksia. Jos velallinen sen sijaan tilittää itse ulosottopidätyksen ulosottomiehelle, tulisi velallisen palkkakuitit jokaisen tilityksen kohdalla tarkistaa. Taloudellisen tilanteensa huononemista velallinen ilmoittaa aina, varsinkin, jos hänen palkkansa laskee.

Myös huojennuksiinsa vaikuttavat tiedot velallinen ilmoittaa ulosottomiehelle lähes aina. Moni velallinen ei kuitenkaan käytännössä tiedä, että puolisosikin on mahdollista saada suojaosuuden piiriin, jos hänellä on riittävän pienet tulot.

Usein voi olla kyseessä tilanne, että tiedetään velallisen käyvän töissä, mutta hän ei suostu kertomaan työnantajaansa. Ongelmaa tällaisessa tapauksessa ei useimmiten kuitenkaan synny, koska velallinen yleensä suorittaa ulosottopidätyksen itse saamastaan palkasta.

5.2 Tulopohja

Ulosottokaaren mainitsemalla palkalla tarkoitetaan seuraavassa kappaleessa käsiteltävää palkkaa ja palkkaan rinnastettavaa tuloa, mutta tulopohjan käsite on tätäkin laajempi.

Tulopohja tarkoittaa palkan ulosmittauksessa velallisen tulojen ja toimeentuloetuksien yhteismäärää, josta lasketaan ulosottopidätys eli ulosottoon menevä osuus. Tulopohja lasketaan nettotuloista verojen ja muiden pidätysten jälkeen. (Linna 2008, 131–132.) Tulopohjaan lasketaan kaikki velallisen saamat palkat, luontoisedut, ulosmittauskelpoiset ja -kelvottomat eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet. Ulosmittauskelvottomiksi ulosottokaareissa säädetty avustukset, korvaukset

tai muut varat eivät ole osana laskentaa tulopohjaa selvitettyä. Luontoisetujen osalta niiden arvo määräytyy käyvän hinnan perusteella, minä voidaan pitää verohallituksen päätöstä luontoisetujen laskentaperusteista verotuksessa. (Linna & Leppänen, 2007, 236–237.) Hallituksen esityksen mukaisesti tulopohjassa otetaan huomioon myös ulkomailta saatavat tulot, vaikkei niitä käytännössä välttämättä pystytä ulosmittaamaan. Tämän seurauksena velallisen Suomesta saatavasta tulosta voidaan ulosmitata säännönmukaista määrää enemmän. (Töyrylä 2006, 186.)

Tulopohjaa käyttämällä yksittäisestä ulosmittauskelpoisesta tulosta voidaan ulosmitata ulosottokaassa säädettyä määrää suurempi määrä. Kun tulopohjasta lasketaan ulosmittauksen määrä ja ulosmittaus kohdistetaan tiettyyn ulosmittauskelpoiseen tuloon, voidaan kyseisestä tulosta ulosmitata tulopohjan mukainen määrä. Saatu summa voi ylittää näin sen, mitä yksittäisestä tulosta voitaisiin yksinään ulosmitata. (Ulosottokari 705/2007 4:45, 49.)

5.3 Palkka

5.3.1 Varsinainen palkka

Ulosotossa palkalla tarkoitetaan varsinaista palkkaa ja palkkaan rinnastettavaa tuloa. Varsinaisen palkka käsittää kaikenlaisen työ- tai virkasuhteessa saatavan palkan ja palkkion, luontoisedun sekä muun etuuden tai korvauksen. (Linna 2008, 130.) Maksettavan palkan nimikkeellä ei ole merkitystä, minkä vuoksi myös provisiopalkka ja vuosilomakorvaus luetaan palkaksi (Linna & Leppänen 2007, 232). Palkaksi katsotaan myös kokouspalkkio, henkilökohtainen luento- ja esitelmäpalkkio, hallintoelimen jäsenyydestä saatu palkkio, toimitusjohtajan palkkio, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostama palkka sekä luottamustoimesta saatu korvaus, vaikka ne ovatkin työ- ja virkasuhteen ulkopuolisia tuloja (Ennakkoperintälaki 1118/1996 13 §).

Työnantajan maksamat korvaukset työn suorittamisen edellyttämistä kustannuksista, kuten korvaukset työväline- ja matkakorvauksista, jäävät palkka-käsitteen ulkopuolelle. Työntekijä saa kyseiset korvaukset itselleen, jos korvausta voidaan pitää kohtuullisena. Kohtuullisen määrän ylittävä osa ulosmitataan kuitenkin palkkana. (Linna 2008, 130.) Kohtuullisuus arvioidaan verottajan hyväksymien määrien pohjalta (Linna & Leppänen 2007, 233.). Mikäli velallinen itse maksaa matka- ja muut kustannukset, ei

kyseisiä kustannuksia vähennetään palkkatulosta ulosmittausmäärää laskettaessa (Linna 2008, 130).

Palkkana ei pidetä myöskään optioita ja muita vastaavia työnantajan myöntämiä etuja. Tällaiset ylimääräiset etuudet ulosmitataan kokonaan ja niiden saamisen tai arvon tulee perustua pörssinoteeraukseen tai sattumanvaraiseen seikkaan. (Linna 2008, 13.)

5.3.2 Palkkaan rinnastettava tulo

Palkkaan rinnastettavat tulot ulosmitataan palkan tavoin. Niitä ovat palkan sijasta maksettava toimeentuloetus ja korvaus, kuten eläke, työttömyys-, sairaus- ja äitiyspäiväraha, luonnollisen henkilön saama korvaus immateriaalioikeuden luovutuksesta tai käyttämisestä sekä luonnollisen henkilön saama apuraha julkisyhteisöltä tai yleishyödylliseltä yhteisöltä tai säätiöltä. Kuitenkaan esimerkiksi kansaneläkettä ja muuta ulosmittauskiellon alaista tuloa tai apurahaa erottamisetuomaisuuden hankkimiseen tai opiskelun tai tutkimuksen aiheuttamiin kustannuksiin ei ulosmitata. (Linna 2008, 130–131)

5.3.3 Säännöllisen palkkatulon ulosmittaus

Palkasta ulosmitattava määrä on määritelty ulosottokaassa ja sitä kutsutaan säännönmukaiseksi määräksi. Säännönmukainen ulosmitattava määrä määräytyy kolmiportaisesti ulosmittaamalla pienistä tuloista suhteessa suuria tuloja vähemmän. Säännönmukaisen määrän ylittävä osuus toistuvaistulosta ulosmitataan. Säännönmukainen määrä saadaan velallisen tulopohjasta ja suojaosuudesta laskemalla erilaisilla laskukaavoilla velallisen tuloista riippuen. (Linna 2008, 134.) Suojaosuus ja säännönmukaisesti ulosmitattava määrä lasketaan velallisen nettotuloista.

Tällä hetkellä velallisen suojaosuus on vähintään 650,70 euroa kuukaudessa ja porrastus ulosmittauksessa eri tulotasoilla taulukon 3 mukainen. Suojaosuus voi olla suurempi kuin 650,70 euroa, jos velallinen saa perhehuojennusta. Tätä on käsitelty jo luvussa 4.1 Suojaosuus. (Taulukko 3.)

Taulukko 3 kuvaa ulosmittauksen säännönmukaista määrää erilaisissa tilanteissa, joissa velallisen elatuksen piirissä on vain hän itse, eli velallisella ei ole alaikäisiä huollettavia tai pienituloista puolisoa. Mikäli velallisen elatuksen varassa on useampia, ovat

taulukkaan lasketut euromäärät tietysti suuremmat. Taulukossa esitetyt tulorajat ovat nettotulorajoja. (Taulukko 3.)

Tilanteessa numero yksi velallisen tulot alittavat hänen kaksinkertaisen suojaosuutensa. Tulojen ollessa alle velallisen suojaosuuden, ei velalliselta ulosmitata toistuvaistulosta mitään. Jos velallisen tulot ylittävät suojaosuuden, mutta alittavat kaksinkertaisen suojaosuuden, ulosmitataan suojaosuuden ylittävästä summasta kaksi kolmasosaa. Enintään tällaisessa tilanteessa velalliselta voidaan ulosmitata 433,76 euroa, jolloin hänelle jää vähintään suojaosuuden verran rahaa, mutta enimmillään rahaa jää 867,58 euroa. Tilannetta numero yksi kutsutaan tulorajaulosmittaukseksi. (Taulukko 3.)

Tilanteessa numero kaksi velallinen tienaa enemmän kuin mitä on hänen kaksinkertainen suojaosuutensa, mutta kuitenkin vähemmän kuin suojaosuus kerrottuna neljällä, jolloin velallisen nettotuloraja sijoittuu 1 301,41 euron ja 2 602,80 euron välille. Häneltä ulosmitataan palkasta yksi kolmasosa riippumatta siitä, kumpaan päähän tuloraja-asteikkoa hänen tulonsa sijoittuvat. Käteen velalliselle jää siis rahaa tuolloin 867,52–1735,03 euroa. (Taulukko 3.)

Mikäli velallisen nettotulot ylittävät nelinkertaisen suojaosuuden eli tulot ovat yli 2 602,81 euroa, ulosmitataan velalliselta yksi kolmasosa nelinkertaista suojaosuutta vastaavasta määrästä, eli 867,51 euroa, minkä lisäksi häneltä ulosmitataan neljä viidesosaa nelinkertaisen suojaosuuden, eli tässä tapauksessa 2 602,81 euroa, ylittävästä palkanosasta. Enintään velalliselta voidaan kuitenkin ulosmitata puolet hänen nettotulostaan. Jos velallisen nettotulot siis ovat esimerkiksi 3500 euroa, ulosmitataan häneltä 867,51 euroa + $(3\,500 \text{ euroa} - 2\,602,81 \text{ euroa}) \cdot \frac{4}{5}$, eli 867,51 euroa + 717,72 euroa, mikä tekee yhteensä 1 585,23 euroa. Velalliselta ulosmitataan tulo sen mukaan, kumpi vaihtoehto on velalliselle edullisempi. Mainitsemassani esimerkissä yhden kolmasosan ja neljän viidesosan ulosmittaus on velalliselle edullisempi keino, sillä esimerkkitapauksessa puolet velallisen tuloista olisi 1 750 euroa, mikä on vähemmän kuin mitä saadaan ulosmittaamalla velallisen tuloista yksi kolmasosa nelinkertaisesta suojaosuudesta ja neljä viidesosaa tämän ylittävästä summasta. Tilanteeseen kolme en ole kirjannut enimmäismääriä, koska käytännössä ulosottovelallisen tulot voivat olla kuinka suuret tahansa. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Ulosmitattavan määrän säännönmukainen määräytyminen (Palkan ulosmittaus 2012.)

	1	2	3
Tuloraja (nettotulot)	Alle 1301,40	1301,41 - 2602,80	Yli 2602,81
Selitys	Velallisen palkka enintään 2 x suojaosuus	Velallisen palkka yli 2 x suojaosuus, alle 4 x suojaosuus	Velallisen palkka yli 4 x suojaosuus
Laskukaava	Ulosmitataan 2/3 suojaosuuden ylittävistä palkan osasta	Ulosmitataan 1/3 palkasta	Ulosmitataan 1/3 4 x suojaosuudesta + 4/5 sen ylittävistä palkan osasta, mutta enintään 1/2
Velalliselle jäävä määrä	650,7 - 867,58	867,52 - 1735,03	1735,03 -
Ulosmitattava määrä	0 - 433,76	433,76 - 867,51	867,51 -

5.3.4 Epäsäännöllisen palkkatulon ulosmittaus

Jos velallinen saa palkkaa epäsäännöllisesti, ei porrastettua ulosmittausjärjestelmää noudateta, eli suojaosuutta ei tässä tapauksessa hyödynnetä. Sen sijaan velallisen tulot ulosmitataan taulukon 3 esittämän tilanteen numero kaksi tavoin, eli tuloista ulosmitataan joka tapauksessa yksi kolmasosa. (Linna 2008, 136.) Tällaisessa tilanteessa velallinen ei siis saa hyväkseen suojaosuuksia tai tavanomaista lievempää tulorajaulosmittausta (Linna & Leppänen 2007, 251).

Jos velallinen saa epäsäännöllistä palkkaa vuoden aikana niin paljon, että se on keskimäärin enemmän kuin hänen nelinkertainen suojaosuutensa, hänen palkastaan ulosmitataan valtioneuvoston asetuksessa säädetty säännönmukaista korkeampi määrä. (Linna & Leppänen 2007, 251.) Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että jos velallisen tulot vuoden aikana keskimäärin ylittävät taulukon 3 mukaisen tilanteen numero kolme tulorajan, ulosmitataan velallisen tulot kyseistä tilannetta vastaavasti, eli ulosmittaus voi olla enintään puolet velallisen palkasta. (Töyrylä 2006, 48.)

5.4 Immateriaalioikeuskorvaukset ja niiden ulosmittaus

Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan sitä, että henkilöllä on oikeus patenttiin, tekijänoikeuteen tai muuhun oikeuteen. Immateriaalioikeuksien korvausten osalta porrastettua ulosmittausjärjestelmää ei käytetä, sillä velalliselta ulosmitataan epäsäännöllisen palkkatulon tavoin yksi kolmasosa (Linna 2008, 136).

Immateriaalioikeuksiin perustuvien korvausten maksun kohdalla ei sovelleta suojaosuuksia tai tuloeräulosmittausta, vaikka korvausta maksettaisiin säännöllisestikin. Immateriaalioikeuskorvauksiin ei sovelleta myöskään tavanomaista ankarampaa ulosmittausta, vaikka korvaus olisi hyvinkin suuri. (Linna & Leppänen 2007, 252.) Ulosmittaus immateriaalioikeudesta on siis kaikissa tapauksissa yksi kolmasosa.

5.5 Fiktiivinen palkka ja sen ulosmittaus

Fiktiivistä palkkaa koskevilla säännöksillä on varauduttu siihen, että velallinen pyrkii välttelemään palkkansa ulosmittausta. Fiktiivisen palkan kohdalla velallisen ulosmitattava tulo ei tavanomaisen palkan tavoin määräydy suoraan tulopohjaan kirjattujen tulojen ja niistä vähennettävien verojen perusteella. Fiktiivisen palkan tilanteissa velallinen nimittäin nostaa kohtuuttoman suuria luontoisetuja tai hän väittää työskentelevänsä palkatta tai selvästi normaalia palkkatasoa pienemmällä palkalla. Edellytyksenä tällaisissa tilanteissa palkan fiktiivisyydelle on se, että velallinen toimii näin tarkoitukseensa ilmeisesti vältellä ulosottoa. (Koulu & Lindfors 2009, 258–259.)

Luontoisetuja ovat esimerkiksi velalliselle maksettavat kilometrikorvaukset tai puhelinetu. Ulosottokaari lukee velallisen luontoiseduksi myös työnantajan velalliselle myöntämän tosiasiallisesti vastikkeettoman käyttöoikeuden omaisuuteen, joka on tarkoitettu pääasiallisesti velallisen yksityiskäyttöön (Ulosottokaari 705/2007 4:46). Tämä tarkoittaa siis sitä, että työnantaja esimerkiksi antaa velalliselle auton velallisen yksityiskäyttöön ilman, että velallisen tarvitsee maksaa työnantajalle korvausta auton käytöstä. Tässä tapauksessa on huomioitava, että mikäli auto annetaan velalliselle työkäyttöön, on tilanne silloin eri.

Luontoisedut lasketaan tavallisestikin velallisen tulopohjaan. Jos velallisen luontoisetujen osuus palkasta kuitenkin niin suuri, ettei hänen rahapalkkansa riitä säännönmukaisen palkan ulosmittaamiseen, voi ulosottomies antaa velallisen työnantajalle

maksukiellon. Näin riittävä määrä luontoiseduista ulosmitataan palkkana, jos luontoisedut ovat perusteettomia. Ulosottomies voi sivuuttaa yhden tai useamman velallisen luontoiseduista, mutta velallinen voi estää tämän osoittamalla edut tarpeellisiksi tai muutoin perustelluiksi. (Koulu & Lindfors 2009, 258.)

Velallinen voi vältellä ulosottoa myös työskentelemällä palkatta tai selvästi normaalia palkkatasoa alhaisemmalla palkalla. Jos ulosottosaatavia ei muuten saada kohtuullisessa ajassa perityksi, voi ulosottomies määrätä kohtuullisena pidettävän palkan määrän ja suorittaa ulosmittauksen kyseisestä määrästä eli fiktiivisestä palkasta. Velallisen on selvästi vältettävä ulosottoa työskennellessään omassa yrityksessään, jotta ulosottomies voisi turvautua fiktiivisen palkan ulosmittaukseen. Työskennellessään toisen yrityksessä kynnyksen fiktiivisyyteen on matalampi. Fiktiivisen palkan käyttäminen on kielletty silloin, kun velallinen saa kohtuullisen palkan määrän osinkona tai muuna etuutena yrityksestään ja tällainen tulo on ulosmitattavissa. (Koulu & Lindfors 2009, 259.)

Fiktiivisen palkan tunnusmerkkejä on ensinnäkin se, että velallisen työnantajayritys on velallisen lähipiirin omistuksessa. Muita tunnusmerkkejä ovat se, että velallinen on virallisesti osa-aikainen tai harjoittelija mutta todellisuudessa pääasiallisessa vastuussa yrityksen toiminnasta ja se, että velallisen palkka tuloutetaan joko lähipiirille maksettavien osinkojen kautta tai hoidetaan yksityisottoina yrityksen varoista (Katajisto, Jurkkari & Kivistö, 13–14).

Fiktiiviseen palkkaan kohdistuva maksukielto on voimassa siihen asti, että ulosottomiehelle osoitetaan, ettei palkan arviointiin perustuvalla ulosmittauksella ole enää edellytyksiä olosuhteiden muuttumisen vuoksi (Katajisto et.al., 3). Esimerkkeinä olosuhteiden muuttumisesta voidaan mainita se, että velallinen on alkanut saada oikeaa palkkaa tai hän on irtisanoutunut työstään.

Koska ulosmittaus ulosottomiehen arvioiman palkan määrän perusteella voi loukata velallisen ja työnantajan oikeuksia, tulee ulosottomiehen ennen luontoisedun sivuuttamista tai fiktiivisen palkan määräämistä kuulla velallista ja tämän työnantajaa ja tarvittaessa myös hakijavelkojaa. Korkein oikeus on lisäksi katsonut oikeuskäytännössään, että velallisella ja työnantajalla on oikeus valittaa fiktiivisen palkan määräämisestä ja myös luontoisedun sivuuttamispäätöksestä. (Koulu & Lindfors 2009, 259–260.)

5.6 Tilillä olevien varojen ulosmittaus

Palkkaa ulosmitattaessa on ulosmittauksen kohteena velallisen oikeus palkkaan, eli tulovaisuudessa erääntyvään palkkatuloon. Velallisen pankkitilillä jo olevat varat ulosmitataan saatavaa koskevien säännösten mukaisesti. (Linna 2008, 131.)

Jos tilillä olevat varat ovat peräisin palkasta tai siihen rinnastettavasta tulosta, ulosmitataan varat kuten kyseinen tulokin ulosmitattaisiin. Varsinaisen tulon ulosmittauksen suhteen tässä tilanteessa ero on tosin siinä, että ulosmittaus suoritetaan siltä osin kuin maksukautta on jäljellä. Jos tilillä olevat varat puolestaan ovat peräisin ulosmittauskiellon piiriin kuuluvasta tulosta, jätetään kyseiset varat ulosmittauksen ulkopuolelle jäljellä olevan maksukauden ajaksi. (Linna 2008, 131.)

Joka tapauksessa velalliselle tulee jättää suojaosuus puolitoistakertaisena velallisen erottamisetussäännösten mukaisesti (Linna 2008, 131). Velallisen erottamisetua on käsitelty jo aiemmin luvussa 3.3 Ulosmittauskiellot ja velallisen suojaosuutta kappaleessa 4 Suojaosuus.

5.7 Elinkeinotulo

5.7.1 Elinkeinotulo ja muu elinkeinotulo

Elinkeinotulolla tarkoitetaan yleisesti kaikentyyppistä tuloa, jonka perusteena on henkilön tai yhtiön elinkeino- tai liiketoiminta. Muu elinkeinotulo sen sijaan on muuta kuin luonnollisen henkilön saamaa toistuvaa elinkeinotuloa, kuten yksityisen elinkeinonharjoittajan kertaluontoinen elinkeinotulo tai oikeushenkilön elinkeinotulo. (Linna & Leppänen 2007, 289–290.)

Luonnollinen henkilö saa elinkeinotuloa yksityisestä elinkeinotoiminnastaan. Henkilö ei siis toimi työ- tai virkasuhteessa, vaan toimii itsenäisenä elinkeinon- tai ammattiharjoittajana. Toistuvaa elinkeinotuloa saava yksityinen elinkeinonharjoittaja rinnastetaan saamansa suojan kannalta palkansaajan tulon ulosmittaukseen. (Koulu & Lindfors 2009, 270.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja saattaa saada tulonsa myös kertasuorituksina tai velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaansa ikään kuin yrityksen kautta ja saa näin elin-

keinotuloksi luettavaa tuloa. Näin on esimerkiksi, jos velallinen omistaa suurimman osan osakeyhtiön osakkeista, toimii yrityksessä yrittäjänä ja nostaa osinkotuloa, jolla elättää perheensä. (Linna & Leppänen 2007, 289.)

Myös oikeushenkilö voi olla ulosottovelallisena. Yhtiöt ja yhteisöt voivat olla muodostaan ja koostaan riippumatta ulosoton piirissä oli niiden tulo toistuvaistuloa tai muuntuyppistä tuloa. (Linna & Leppänen 2007, 290.)

Jotta luonnollisen henkilön tai yhtiön saamaa tuloa suojattaisiin ulosottolainsäädännön mukaisesti, tulee tulon olla nimenomaan saajansa elinkeinotuloa (Linna & Leppänen 2007, 290).

5.7.2 Elinkeinotulojen ulosmittaus

Elinkeinotulon ulosmittausta koskevat säännökset kattavat sekä luonnollisen henkilön että liiketoimintaa harjoittavien yhtiöiden ja yhteisöjen liiketoiminnan ja koskee kaikentyyppistä elinkeinotuloa. Elinkeinotulon ulosmittauksen tarkoituksena on suorittaa täytäntöönpano niin, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa velallisen yritystoiminnalle. Tästä huolimatta velkojalla on oikeus hakea yritys konkurssiin. (Linna & Leppänen 2007, 284–285.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotuloa ei ulosmitata kokonaan, sillä ulosmittaamatta jätetään viisi kuudesosaa. Ulosmitattava määrä lasketaan palkansaajan tuloon nähden eri tavalla, sillä elinkeinotulon kohdalla määrä lasketaan bruttomäärästä. Syy tähän on se, että elinkeinonharjoittajan tulosta tulee ensin maksaa yritystoiminnan kulut, kuten verot, palkat, vakuutukset ja niin edelleen. Samalla tavalla rajoitetaan myös ulosmittausta tuesta, jota luonnollinen henkilö saa julkisyhteisöltä elinkeinonharjoittamistaan varten. (Koulu & Lindfors 2009, 270)

Yhden kuudesosan ulosmittauksen sääntö on kuitenkin vain pääsääntö, sillä siitä voidaan poiketa toistaiseksi tai määräajaksi. Koska yritystoiminnan kustannusrakenne, laatu ja laajuus vaihtelevat, saattavat velallinen perheinen tarvita helpotuksia ulosmittauksessa tavallisen palkansaajan tavoin. Velalliselle voidaan esimerkiksi jättää säädettyä enemmän elinkeinotuloa ulosmittaamatta, jos velallinen voi näin jatkaa elinkeinotoimintaansa tai jos velallisen maksukyky on erityisestä syystä olennaisesti heikentynyt. (Koulu & Lindfors 2009, 270–271.)

Velalliselta voidaan ulosmitata myös enemmän kuin yksi kuudesosa, jos sitä voidaan pitää kohtuullisena velallisen varallisuusasemaan nähden. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen, jos elinkeinonharjoittaja on esimerkiksi käyttöomaisuuden kokonaan tai lähes kokonaan maksetuksi tai jos velallinen on olennaisesti laiminlyönyt elinkeinonsa liittyviä maksuvelvoitteita. Myös velallisen suostumuksesta voidaan ulosmitata enemmän kuin yksi kuudesosa hänen elinkeinotulostaan. Mikäli velallinen käy myös sivutoimisessa palkkatyössä, otetaan kyseisestä sivutoimesta saatavan palkan osuus huomioon elinkeinotulon ulosmittauksessa. (Linna & Leppänen 2007, 288.)

Mikäli velallisen muu elinkeinotulo on toistuvaa, annetaan jatkuva maksukiello, mutta jos se koostuu yksittäisistä saatavista tai pankkitilivaroista, annetaan tavallinen maksukiello ja käteisen rahan kohdalla ulosottomies ottaa ne haltuunsa. Muu toistuva elinkeinotulo ulosmitataan soveltaen palkan ulosmittausta ja siitä maksamatta jätetty määrä voidaan palkasta annetun maksukiellon laiminlyönnin tavoin ulosmitata tulon maksajalta suoraan. (Linna & Leppänen 2007, 291.)

Muun elinkeinotulon kohdalla lähtökohtana on tulon ulosmittaaminen kokonaan. Syy lähtökohtaan on se, että koska kyseessä ei ole palkan tyyppinen tulo, voidaan se ulosmitata kokonaan. Ulosmitattavaa määrää voidaan kuitenkin rajoittaa ulosottomiehen päätöksellä. (Linna 2008, 143.) Rajoittaminen edellyttää, että velallinen voi jatkaa elinkeino- tai liiketoimintaansa ja luonnollisen henkilön tulee voida rahoittaa perheensä toimeentulo. Lisäksi rajoittamista ei tule voida pitää olennaisesti hakijan edun vastaisena. Lähtökohtana toimii käytännössä yhden kuudesosan ulosmittaaminen toistuvan elinkeinotulon tavoin. Velallisen palkkatulo tulee lisäksi ottaa huomioon elinkeinotulosta ulosmitattavaa määrää korottavasti. (Koulu & Lindfors 2009, 273)

Elinkeinotulon ulosmittauksessa ei myönnetä varsinaisia vapaakuukausia, mutta kun harkitaan huojennuksen tarvetta, voidaan ottaa huomioon myös vapaakuukausiperusteita, joita käsitellään myöhemmin luvussa 6.4 Vapaakuukaudet.

5.8 Elatusavun perintä

Jos velalliselta on perittävänä tulevaisuudessa eräänä lapsen elatusapu tai sitä vastaava vahingonkorvaus lapselle, ulosmittaus voi olla yllä esitettyä ankarampaa. Ulosottokaaren säännös koskee vain lapselle tai ottolapselle maksettavaa elatusapua, mutta ei puolisolle maksettavaa elatusta. Myös lapselle maksettava vahingonkorvaus elatus-

velvollisen tai lapsen elatuksesta muuten huolehtineen kuoleman vuoksi kuuluu ankaramman ulosmittauksen soveltamisalaan. (Linna & Leppänen 2007, 253.)

Elatusapua saadaan siis ulosmitata säännönmukaista määrää (ks. taulukko 3) enemmän, jos se on tarpeellista kyseiseltä kuukaudelta erääntyvän elatusavun perimiseksi. Tällöin velallisen kuukausipalkasta saadaan ulosmitata kuukauden elatusapua vastaava määrä, vaikka se ylittäisikin säännönmukaisen ulosmittausmäärän. (Linna & Leppänen 2007, 253.) Jos ulosotossa on myös erääntyneitä elatusapuja ja muiden velkojien saatavia, saadaan ulosmittauksen määrä ylittää enintään palkanmaksukautta vastaavan elatusavun määrällä. (Linna 2008, 136–137.) Jos velallisen palkanmaksukausi on siis esimerkiksi kuukausi, jonka ajalta elatusavun määrä on 700 euroa, voidaan ulosmitattava määrä siis ylittää enintään 700 eurolla.

Velalliselle tulee tässäkin tilanteessa jättää kuitenkin hänen suojaosuutensa mahdollisine perhehuojennuksineen tai yksi kolmasosa nettopalkasta riippuen siitä, kumpi on suurempi. Jos velallisen palkkatulot ovat epäsäännölliset, velalliselta jätetään ulosmittaamatta vähintään yksi kolmasosa. (Linna 2008, 137.)

Velalliselta voidaan ulosmitata lapsen elatusavun ollessa perittävänä myös säännönmukaista määrää vähemmän, mutta tämä edellyttää hakijan suostumusta. Käytännön ulosottotyössä haastatteluideni perusteella velallinen tällöin kääntyy suoraan velkojan puoleen kysyessään ulosmitattavan määrän vähentämistä. Ulosotossa voi olla myös sellainen tilanne, että velallisella on edellisestä avioliitosta jäänyt esimerkiksi yksi lapsi ja uudessa avioliitossa hänellä on esimerkiksi jopa viisi elätettävää, kun puolisonkin lapset lasketaan velallisen elatuksen piiriin kuuluviin. Tällöin on mahdollista, ettei velalliselta saada perityksi lainkaan velallisen oman lapsen elatusapua, kun uuden perheen koko korottaa velallisen suojaosuuden niin korkealle, ettei hänelle jää suojaosuuden ulkopuolelle lainkaan tuloja.

Tulevaisuudessa erääntyvää, juoksevaa, elatusapua koskeva maksukielto on voimassa siihen asti, että velallinen on suorittanut kaikki elatusapurästinsä, maksanut etukäteen seuraavan kuukauden elatusavun ja uskottavasti osoittanut täyttävänsä elatusvelvollisuutensa tulevaisuudessa. (Linna 2008, 137.)

5.9 Maksukielto

Velallisen toistuvaistulo ulosmitataan antamalla tulon maksajalle, joka yleensä on työnantaja tai esimerkiksi jonkin etuuden maksaja, tiedoksi maksukielto. Maksukielto sisältää tiedot ulosottopidätyksen laskemisesta, kuten muut tulopohjaan laskettavat tulot ja etuudet sekä velallisen suojaisuus. (Linna 2008, 128.) Maksukiellossa on mainittu myös velallisen elatuksen varassa olevien henkilöiden lukumäärä (Palkan ulosmittaus 2012). Maksukielto annetaan samalla tavoin niin palkan kuin elinkeinotulonkin ulosmittauksessa (Linna & Leppänen 2007, 289).

Vaikka toistuvaistuloa ulosmitataan usean hakijan saatavasta, on kerrallaan voimassa kuitenkin vain yksi maksukielto. Maksukielto voidaan määrätä määräajaksi tai toistaiseksi voimassa olevaksi, eli kunnes ulosottomies kirjallisesti ilmoittaa maksukiellon päättymisestä. Maksukieltoa voidaan myös muuttaa olosuhteiden muuttuessa. Ulosottomies myös ilmoittaa maksukiellon saajalle mahdollisista vapaakuukausista, joiden aikana tuloa ei ulosmitata. (Linna 2008, 129.)

Maksukiellon noudattaminen on lakisääteinen työnantajan velvollisuus ja maksukiellon saaja onkin velvollinen heti ja korvauksetta jokaisena maksukautena suorittamaan ulosottopidätyksen. Jos maksukiellon saaja ei noudata maksukieltoa tai maksaa tulon velalliselle, on ulosottomiehellä oikeus ulosmitata puuttuva määrä ulosottopidätyksestä maksukiellon saajalta itseltään. Tämä kuitenkin edellyttää, että maksukiellon saaja on saanut maksukiellon tiedoksi ja että maksukiellon saajan maksuvelvollisuus on selvä. Maksaessaan velalliselle palkan maksukiellon vastaisesti, saattaa maksukiellon saaja syyllistyä omaisuutta koskevan viranomaiskiellon rikkomiseen, mikä on rikoslaissa säädetty rangaistavaksi. (Linna 2008, 129.)

Osoitteesta www.oikeus.fi löytyy maksukieltolaskuri, jota maksukiellon saada voi hyödyntää laskiessaan ulosottopidätystä. Tämän lisäksi ulosottomiehellä on velvollisuus neuvoa maksukiellon noudattamista koskevissa asioissa. (Linna 2008, 128.)

5.10 Luottotietorekisteri

Huhtikuun 2012 ensimmäisestä päivästä lähtien pitkäkestoinen ulosotto aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän velallisen luottotietorekisteriin. Kun toistuvaistulon ulosmittaus tai ulosoton kanssa tehty maksusuunnitelma on ollut voimassa viimeksi kuluneen

kahden vuoden aikana yhteensä vähintään 18 kuukauden ajan, annetaan tieto luottotietoyhtiöille. Tähänkin asti ulosottolaitos on luovuttanut tietoja varattomaksi todetuista velallisista luottotietoyhtiöille, mutta toistuvaistulon ulosmittaus on saattanut jatkua vuosia ilman merkintää luottotietorekisterissä. (Pitkäkestoisesta ulosotosta annetaan jatkossa tieto luottotietorekisteriin 2012.)

Huhtikuun alusta vuonna 2010 tuli voimaan luottotietolain ja ulosottokaaren muutokset, joihin maksuhäiriötietojen laajeneminen perustuu. Tuolloin annettiin kahden vuoden siirtymäaika maksuhäiriömerkinnöille. Rekisteritietojen luovuttamiseen ei vaikuta ulosoton pitkäkestoisuuden syy tai perittävän asian luonne. Mikäli velallinen haluaa, hän voi lisätä tietoja luottotietoyhtiön rekisteriin maksuhäiriömerkintään johtaneista syistä. (Pitkäkestoisesta ulosotosta annetaan jatkossa tieto luottotietorekisteriin 2012.)

Maksuhäiriömerkintöjen tarkoituksena on vähentää luotonannon riskejä, mikä voi hankaloittaa velallisen lainan saantia, luottokortin hankintaa ja asunnon vuokraamista. Lakiuudistuksen tarkoituksena on ollut lisätä luottotietorekisterin luotettavuutta ja kattavuutta. Uudistus merkitsee sitä, että ulosoton pitkäkestoisuuden vuoksi luovutettaisiin tietoja noin 40 000 velallisesta, joista 9 000:lla ei ole aikaisempaa ulosoton maksuhäiriömerkintää. (Pitkäkestoisesta ulosotosta annetaan jatkossa tieto luottotietorekisteriin 2012.)

5.11 Ulosoton kansainvälisyydestä

Lähtökohtana on, ettei suomalaisella ulosottomiehellä ole toimivaltaa suorittaa täytäntöönpanotoimia Suomen rajojen ulkopuolella. Tämä tarkoittaa siis sitä, ettei ulosottomiehellä ole toimivaltaa ulosmitata ulkomailla olevaa omaisuutta. Pelkän ulosmittauspäätöksen tekemisen ei kuitenkaan pitäisi loukata toisen valtion suvereniteettia, mutta käytännössä edes ulosmittauspäätöstä ei voida tehdä, jos on oletettavissa, ettei omaisuutta saada täytäntöönpanon kohteeksi. Ongelmallista on omaisuuden sijainti ulosottomiehen toimivallan kannalta, sillä kiinteän omaisuuden osalta tilanne on selkeä, mutta irtaimen sijainti sen sijaan voi vaihdella. Velallisella ei ole velvollisuutta tuoda ulosmitattavaa omaisuutta Suomeen eikä velallista voida sakon uhalla kieltää luovuttamasta tällaista esinettä. Velallinen on kuitenkin velvollinen kertomaan omaisuudestaan ulkomailla ulosottomiehen sitä kysyessä. (Linna & Leppänen 2007, 176–178.)

Mikäli velallinen saa palkkaa tai muuta siihen rinnastettavaa tuloa ulkomailta, voidaan tällainen tulo ottaa huomioon palkan ulosmittauksen tulopohjassa Suomessa. Tällä pyritään asettamaan tällainen velallinen samaan tilanteeseen sellaisten velallisten kanssa, jotka saavat kaikki tulonsa Suomesta. Ehtona ulkomailta saatavan tulon huomioon ottamiselle tulopohjaan on se, että velallisen kyseiseen tuloon ei saa ulkomailla kohdistua ulosmittausta, jottei hän joutuisi kaksinkertaisen ulosmittauksen kohteeksi. Suomalainen ulosottomies ei kuitenkaan yleensä pysty ulosmittaamaan tuloa ulkomailta. (Linna & Leppänen 2007, 237.)

5.12 Tilastotietoa

Vuonna 2011 valtakunnallisesti ulosottoon saapuneiden asioiden määrä kasvoi lähes 10 prosenttia. Päijät-Hämeen ulosottovirastossa uusia asioita tuli prosentuaalisesti vähemmän, sillä niitä tuli vain noin viisi prosenttia enemmän kuin vuoteen 2010 verrattuna. Kaiken kaikkiaan uusia asioita vuonna 2011 tuli reilut 2,97 miljoonaa, joista Päijät-Hämeen ulosottoviraston osuus oli lähes 125 000. (Ulosottoimen tilastoja vuodelle 2011 2012, 18.)

Rahamäärissä mitattuna ulosoton perimät rahasaatavat ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2007 lähtien. Vuonna 2011 perittyjä rahasaatavia oli noin 0,94 miljoonaa, josta Päijät-Hämeen ulosottoviraston osuus oli lähes 36 000 euroa. Valtakunnallisesti rahasaatavia perittiin 12,5 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuotena. Päijät-Hämeen ulosottoviraston näkökulmasta sama luku oli 8,5 prosenttia. Muutamilla ulosottovirastoilla rahasaatavien perimistulos oli vuonna 2011 jopa heikompi kuin vuonna 2010. (Ulosottoimen tilastoja vuodelle 2011 2012, 34.)

Kaiken kaikkiaan ulosottolaitoksen perimistulos ylitti ensimmäisen kerran miljardin rajan viime vuonna, kun mukaan lasketaan perinnän lisäksi valtiolle kerätyt ulosottomaksut. Kaiken kaikkiaan perittäväksi saapui kuitenkin noin kolme miljardia euroa, mikä oli noin 203 miljoonaa enemmän kuin edellisenä vuotena. (Ulosoton perimistulos miljardi euroa vuonna 2011.)

Vuonna 2011 tehtiin koko maassa palkan ulosmittauksia lähes 265 000, eläkkeen ulosmittauksia noin 60 000 ja elinkeinotulojen ulosmittauksia noin 18 000 kappaletta. Kaiken kaikkiaan ulosmittauksia tehtiin vuonna 2011 hieman yli 592 000. Yleisin ulosmittauksen kohde oli palkan ulosmittaus, mutta toiseksi yleisin ulosmittauksen

kohde oli veronpalautusten ulosmittaus. Kolmantena tuli eläkkeen ulosmittaus. Päijät-Hämeen ulosottovirastossa ulosmittauskohteiden yleisyys noudattaa samaa kaavaa kuin valtakunnallisetkin lukemat. Palkan ulosmittauksia Päijät-Hämeessä tehtiin viime vuonna vähän yli 13 000, veronpalautusten ulosmittauksia vajaa 9 000 ja eläkkeen ulosmittauksia noin 2 700. Elinkeinotulon ulosmittauksia suoritettiin vain hieman alle 800. Kaiken kaikkiaan Päijät-Hämeen ulosottovirastossa tehtiin vuonna 2011 reilut 27 000 ulosmittausta. (Ulosottoimen tilastoja vuodelle 2011 2012, 42.)

Elatusapuasioita on koko maassa viime vuonna tullut vireille noin 23 000 ja edellisiltä vuosilta reilut 26 000. Näistä yhteensä lähes 50 000 asiasta vain noin 6 500 tuli maksetuiksi vuonna 2011, kun taas noin 16 000 asian osalta velallinen todettiin varattomaksi tai asiassa tuli jokin muu este. Noin puolet vuonna 2011 vireillä olleista asioista oli edelleen vireillä vuoden vaihtuessa. Joka tapauksessa maksetuiksi elatusapuasioita tulee vuosittain melko vähän niiden kokonaismäärään verrattuna. Pelkästään Päijät-Hämeen ulosottovirastossa oli vuonna 2011 vireillä noin 2 300 elatusapuasiasia, joista maksetuiksi tuli hieman päälle 300 kappaletta ja lähes 800 jutun osalta velallinen todettiin varattomaksi tai tuli jokin muu este. Käytännössä kokonaan perittyjen elatusapuasioiden osuus kaikista elatusapuasioista on siis aika heikko valtakunnallisellakin tasolla. (Ulosottoimen tilastoja vuodelle 2011 2012, 15.) Mielestäni tämä on yllättävä tulos siihen nähden, että elatusapu on aina etuoikeutettua saatavaa.

Maksukieltoja tehtiin vuonna 2011 yhteensä lähes 154 000 kappaletta, joista Päijät-Hämeessä tehtiin hieman yli 6 700 kappaletta. Maksusuunnitelmia tehtiin koko maassa vain noin 35 000 kappaletta ja Päijät-Hämeen ulosottovirastossa hieman yli 1 600 kappaletta. Eniten maksukieltoja tehtiin niin valtakunnallisesti kuin Päijät-Hämeen ulosottovirastossakin velallisen palkalle. Vähiten maksukieltoja kohdistui elinkeinotuloon. (Ulosottoimen tilastoja vuodelle 2011 2012, 43.)

5.13 Toistuvaistulon ulosmittaus käytännössä

Käytännön ulosottotyössä ulosottomiehet tunnistavat palkan velallisen tiliotteen tiedoista tilillepanon tekstistä ”palkka” tai ”pano”. Jos tilillepanon suorittaja on yksityinen henkilö, selvittää ulosottomies, onko kyseisellä henkilöllä yritystä, jossa velallinen mahdollisesti saattaisi työskennellä. Näiden tietojen perusteella ulosottomies osaa toimittaa maksukiellon. Käytännön ulosottotyössä on myös liiton jäsenmaksut laskettu velallisen palkkatuloksi, koska kyseessä ei ole lakisääteinen maksu.

Jos työnantajalla ei ole käytössään pankkiyhteyksiä ja muun muassa palkat suoritetaan käteisellä, saa ulosottomies tiedon velallisen työssäkäynnistä verottajan tiedoista. Tällöinkin työnantajalle osoitetaan maksukielto. Ulosottopidätys työnantajan tulee toimittaa joko suoraan ulosottoviraston tai mennä mahdollisesti velallisen tilin kautta, jolloin velallinen itse tilittää ulosottopidätyksensä ulosottomiehelle. Harmaan talouden parissa työskentelystä ulosottomiehen on käytännössä mahdotonta päästä selville.

Ulosottomiehet tarkistavat vain harvoin työnantajien tekemien ulosottopidätysten oikeellisuuden, jolloin myös velallisen ulosottopidätyksen periminen työnantajalta on harvinaista. Yleensä puutteet tehdyissä ulosottopidätyksissä johtuvat lähinnä siitä, että työnantaja ei ole tiennyt, mitä kaikkea lasketaan palkkatuloksi tai ei ole muuten osannut sitä laskea.

Fiktiivinen palkka on Päijät-Hämeen ulosottovirastossa harvinainen asia, vaikka niitä tulee esille vuosittain. Kihlakunnanulosottomiehiä fiktiivinen palkka ei muutenkaan juuri kosketa, sillä vouti määrää fiktiivisestä palkasta. Yleensä fiktiivisen palkan yhteydessä velallisella on oma yritys, jonka johtotehtävissä hän todellisuudessa työskentelee, mutta kirjoilla hän on vain harjoittelija tai muuta vastaavaa. Näissä tilanteissa velallisen jäljille päästään yleensä ulosotoselvityksen kautta, kun velallisen todellista panosta yrityksessä aletaan tutkia. Useimmiten fiktiivistä palkkaa käyttävät velalliset ovat kihlakunnanulosottomiehille jo entuudestaan tuttuja. Fiktiivisen palkan käyttäjät työskentelevät eri aloilla, sillä heitä on tavattu niin kirpputori- kuin hoitopaikkayrittäjinäkin sekä rakennusalalla.

Haastatellessani Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökuntaa nousi esiin yleinen mielipide siitä, että velallisen omat lapset tulisi asettaa etusijalle esimerkiksi uuden puolison lasten sijasta, sillä puolison lapset eivät välttämättä ole velallisen ja tämän uuden puolison yhteisiä. Lisäksi on mahdollista, että puolison lapset saavat jo elatusapua toiselta oikealta vanhemmaltaan, joka ei vain asu lasten luona. Näin ollen tällaiset lapset saavat ikään kuin osakseen kaksinkertaisen elatusavun velallisen omien lasten jäädessä ilman. Velallisen kannalta kaksinkertaisilla elatusmaksuilla ei ole merkitystä, koska elatusapu katsotaan lapsen tuloksi, eikä se siten vaikuta velallisen ulosmittauksen määrään.

Maksukielto annetaan käytännön ulosottotyössä yleensä toistaiseksi voimassa olevana, mutta tämä on riippuvainen velallisen velkojen määrästä. Jos velallisella on ulosotossa

esimerkiksi vain yksi pysäköintisakko, voidaan maksukielto antaa määräajaksi kun on ensin laskettu, kauanko velan suorittamiseksi kokonaan menee aikaa. Yleensä maksukielto kuitenkin annetaan toistaiseksi voimassa olevana siihen asti, että ulosottomies ilmoittaa maksukiellon lakkaamisesta. Käytännössä tällainen tilanne tulee eteen silloin, kun velallinen on saanut kaikki ulosottovelkansa maksetuksi tai ulosottomies on tehnyt velallisen kanssa maksusopimuksen. Ajoittain velkojalta saadaan kuitenkin käsky ulosmitata omaisuutta tietyn ajan alennetulla määrällä, jolloin tehdään määräaikainen maksukielto.

Kun olisi tarve ulosmitata velallisen omaisuutta tai tuloja ulkomailta, on tilanne hie- man erilainen kuin kotimaassa maksukiellon osalta. Mikäli maksukiellon saaja on ko- timainen yritys, on tilanne yleensä kunnossa. Mikäli kyseessä sen sijaan on ulkomai- nen yritys, muuttuu tilanne mutkikkaammaksi. Käytännössä maksukiellon voi kyllä laittaa ulkomaille, mutta sen saajalla ei ole velvollisuutta noudattaa sitä, koska Suo- men lainsäädännön raja kulkee valtion rajalla. Näin ollen velallisen tuloja ulkomailta ei yleensä saada ulosmitatuksi, ellei velkoja ole suoraan yhteydessä velallisen työnan- tajaan tai jos työnantaja tekee tarkoituksella tai epähuomiossa ulosottopidätyksen.

Eräässä esimerkkitapauksessa velallinen sai eläkettä niin Suomesta kuin Ruotsistakin. Koska Ruotsista eläkettä ei käytännössä saada ulosmitattua, otetaan Ruotsista saatava eläke huomioon tulopohjassa, jolloin Suomesta maksettavasta eläkkeestä ulosmitataan molempien eläkkeiden yhteissummaa vastaava määrä.

6 ULOSMITTAUKSEN HUOJENNUKSET

Velallisen vallitsevat olosuhteet voidaan ottaa huomioon velalliskohtaisilla helpotuk- silla palkan säännönmukaisen ulosmittauksen määrästä. Helpotusten perusteet on kir- jattu ulosottokaareen, eli ne eivät perustu ulosottomiehen vapaaseen harkintaan. Huo- jennuksia on kolmenlaisia: ulosmittausta lykkääviä, ulosmittausmäärää alentavia ja vapaakuukaudet. (Virtanen 2011, 76–80.)

Toistuvaistulon ulosmittauksesta tehtävät huojennukset tulevat normaalia rajoitetum- min kyseeseen, jos ulosotossa on lapsen elatusapua perittävänä (Linna & Leppänen 2007, 253). Myös velallisen tulot vaikuttavat huojennusten saamiseen, sillä mitä pa- remmat tulot velallisella on, sitä epätodennäköisempää huojennuksen saaminen on (Virtanen 2011, 76–80).

Ulosmittauksen huojennukset tulevat kyseeseen kaikenlaisen toistuvaistulon kanssa, ellei huojennuksen kohdalla erikseen mainita soveltamisesta poikkeamisesta. Elinkeino-
tulon ulosmittaukseen voidaan mahdollisesti tavalliseen palkkaan nähden myöntää
helpommin huojennuksia. Tämä johtuu siitä, että elinkeinotuloa ulosmitattaessa pyri-
tään säilyttämään yritys toiminnassa. Huojennuksia ei kuitenkaan voi myöntää enem-
pää kuin tavallisen palkan ulosmittauksen tilanteessa, mutta perusteet voivat siis olla
helpompia.

6.1 Ulosmittauksen lykkäys

Palkan ulosmittauksen aloittamista voidaan lykätä ensinnäkin sillä perusteella, että ve-
lallinen on ollut pitkään työttömänä. Työttömyyden voidaan katsoa jatkuneen pitkään,
jos sitä on kestänyt yli vuoden ennen ulosmittauksen aloittamista. (Virtanen 2011, 76.)
Työttömyysjakso voidaan katsoa pitkäksi, vaikka se sisältäisi muutamia lyhyitä työ-
suhteita eli niin sanottuja keikkatöitä (Linna & Leppänen 2007, 258).

Pitkään jatkuneen työttömyyden jälkeen palkan ulosmittauksen aloittamista voidaan
lykätä enintään neljällä kuukaudella työsuhteen alkamisesta (Virtanen 2011, 76). Lyk-
käyksen pituutta harkitessaan tulee ulosottomiehen kiinnittää huomiota velallisen työt-
tömyysjakson pituuteen. Lykkäysaika ei kerrytä ulosmittauksen aikaa, josta lasketaan
myöhemmin käsiteltävät vapaakuukaudet. Lykkäystä voi saada joko viran puolesta tai
velallisen omasta pyynnöstä. (Linna & Leppänen 2007, 258–259.)

Lykkäys kuitenkin edellyttää, ettei hakijavelkojan maksunsaanti saa vaarantua. Tämä
edellyttää luottamusta, sillä jos on syytä olettaa, että velallinen neljän kuukauden jäl-
keen lopettaa työpaikassaan, ei hänelle todennäköisesti myönnetä lykkäystä. Lykkäys
myönnetään lyhyempänä, jos velallisen työllistymisenkin on lyhytaikaista. Lykkäyk-
sen edellytykset eivät täyty lainkaan, jos velallisella on lyhyitä työllisyys- ja työttö-
myysjaksoja vuorotellen. Tällaisessa tilanteessa velallisen ulosmittauksen määrää voi-
daan kuitenkin alentaa luvussa 6.2 Ulosmitattavan määrän alentaminen käsiteltävällä
tavalla. (Linna 2008, 138.)

Lykkäys edellyttää painavaa syytä, jos perinnässä on elatusapua. Painava syy voi olla
esimerkiksi tarve hankkia ensimmäisillä palkkarahoilla auto työmatkoja varten. (Linna
2008, 138.)

6.2 Ulosmitattavan määrän alentaminen

Toistuvaistulosta ulosmitattavaa määrää voidaan pienentää velallisen olennaisesti heikentyneen maksukyvyn perusteella. Tällaisia perusteita voivat olla työttömyys, sairaus, velallisen maksama elatusapu, muu erityinen syy, korkeat asumiskustannukset ja täysi-ikäisen lapsen asuminen velallisen luona toisen asteen koulutuksen loppuun asti tai se, ettei velallisen puolisoilla ole riittävästi nettotuloja puolison kokonaan omistaman asunnon asuntolainan korkojen maksuun. (Virtanen 2007, 6–7.) Olennaiseksi maksukyvyn heikkenemiseksi ei riitä mikä tahansa muutos maksukyvyn heikentymisessä tai muun velan maksaminen. Kyseessä olevassa huojennuksessa ainoastaan itse maksetut kulut huomioidaan, eli esimerkiksi lääkekulujen osalta huomioidaan vain omavastuun ylittävä osuus. (Virtanen 2011, 78.)

Edellä mainituissa tilanteissa ulosmitattavaa määrää alennetaan maksukyvyn heikentymistä vastaavalla määrällä. Ulosmitattavan määrän alentamista sovelletaan myös siinä tapauksessa, että perittävänä on lapselle maksettavaa elatusapua. (Virtanen 2007, 7.) Elatusavulla tarkoitetaan tässä tilanteessa velallisen itsensä todella maksamaa elatusapua, jota ei huomioida suojaosuudessa eikä peritä ulosotossa (Linna & Leppänen 2007, 257).

Huojennus voidaan antaa toistaiseksi voimassa olevana tai määräaikaisena. Yleensä huojennus annetaan määräaikaisena, koska velallisilla on tapana unohtaa parantuneesta maksukyvyystään ulosottomiehelle. Määräaikaisuus sen sijaan pakottaa velallisen ilmoittamaan edelleen heikosta maksukyvyystään, jotta hän saisi huojennuksen jatkuamaan. (Linna & Leppänen 2007, 257.)

Jos ulosmitattavan määrän alentamisen edellytykset täyttyvät, on ulosottomiehen pienennettävä ulosmitattavaa määrää, ellei huojennusta anneta muulla tavoin, esimerkiksi vapaakuukausina. Kyseessä olevaa huojennusta tulee ulosottomiehen soveltaa viran puolesta, jos hän saa velallisen maksukyvyn heikentymisen ja sen syyn tietoonsa. Soveltaminen ei siis edellytä velallisen pyyntöä, mutta käytännössä ulosottomiehellä ei ole tietoa velallisen maksukyvyystään, ellei velallinen itse tuo sitä esille. (Linna & Leppänen 2007, 256–257.)

6.3 Huojennuksen määrä vs. suojaosuus ja velallisen tulot

Suojaosuuteen on siis sisällytetty tavanomaiset ja tavanomaisen suuruiset elinkustannukset, kuten paikallisliikenteen suuruiset työmatkakulut, kulut ilman reseptiä saatavista käsikauppalääkkeistä sekä asumiskulut (Virtanen 2007, 10).

Kela korvaa tietyn osan reseptilääkkeistä. Esimerkiksi vuonna 2007 627,47 euroa ylittävältä osalta Kela korvasi lähes kaiken, eli velalliselle itselleen jäi maksettavaksi reseptilääkkeistä noin 55 euroa kuukaudessa. (Virtanen 2007, 10.)

Jos velallisella on työmatkakuluja yli tietyn määrän, on velallisella tämän määrän ylittävältä osasta verovähennysoikeus. Tästä syystä työmatkakulujen verovähennysoikeutta ei ulosotossa oteta huomioon. Työmatkakulut oman tai käyttöauton mukaan voidaan huomioida ulosotossa ainakin silloin, kun ne huomioidaan verovähennyksissäkin, eli käytännössä silloin, kun julkisen liikenteen yhteydet ovat hankalat tai ne puuttuvat kokonaan. Esimerkiksi vuonna 2007 oman auton osalta kilometrikorvaus oli 22 senttiä kilometriltä ja käyttöauton osalta 18 senttiä kilometriltä. (Virtanen 2007, 10.)

Velallisen saama asumistuki on ulosmittauskelvotonta tuloa, mutta se huomioidaan ulosotossa siten, että velallisen perheen kokonaisasumismenoista vähennetään asumistuki. Jos velallinen asuu perusteetta asumistukineliosäännöt huomioituina liian suuressa ja paikkakunnan tavanomaisiin asumiskuluihin nähden liian kalliissa asunnossa, huomioidaan asumismenoina vain paikkakunnan tavanomaiset asumismenot vähennettyinä asumistuella. Tämän toiminnan tarkoituksena on estää sellaisen velallisen suosimista ja ulosmittauksen helpotus, joka perheineen asuu perusteetta liian kalliissa asunnossa. (Virtanen 2007, 10–11.)

Asunnon pinta-alan kohtuullisista neliömetrimääristä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa asumistuen määräytymisperusteista. Vuoden 2007 kohtuulliset neliömetrit asukaslukua kohden ilmenevät taulukosta 4. (Virtanen 2007, 11.) Jos velallisen perheeseen kuuluu siis esimerkiksi neljä henkilöä ja he asuvat 130 m² suuressa asunnossa, huomioidaan velallisen kohtuullisiin asumismenoihin vain 90 m² kokoisen asunnon mukaiset keskihinnat velallisen asuinalueelta.

Taulukko 4. Asunnon pinta-alan kohtuulliset neliömetrimäärät vuonna 2007 (Virtanen 2007, 11.)

Henkilömäärä	1	2	3	4	5	6	7	8
Neliömetrit	37	57	77	90	105	115	125	135

Jos velallisen toistuvaistulon ulosmittaus on toimitettu tulorajaulosmittauksena, tulisi maksukyvyyn olennaisen heikentymisen määrä huomioida täysimääräisenä. Jos velallisen työmatkakulut ovat siis esimerkiksi 70 euroa kuukaudessa, ja tästä vähennetään suojaosuuden sisältämä määrä (35 €) ja vuosiloman osuus, jolloin työmatkakustannuksia ei kerry, saadaan huojennuksen määräksi 32 euroa kuukaudessa. Reseptilääkekuluista huojennuksena otetaan huomioon 55 euroa kuukaudessa, koska velallisen maksukyvyyn voidaan olennaisesti katsoa heikentyneen itsensä maksettavaksi jäävällä 55 eurolla sairauskuluista. Jos taas velallinen asuu lähellä työpaikkaansa, jolloin ei aiheudu työmatkakustannuksia, mutta asunnon vuokra on kalliimpi kuin alueella keskimäärin, voidaan varsinkin pienituloisen velallisen maksukyvyyn olennaisesti katsoa heikentyneen vuokrasummien erotuksella. (Virtanen 2007, 12.)

Jos velallisen tulot ylittävät hänen kaksinkertaisen suojaosuutensa, mutta alittavat hänen suojaosuutensa nelinkertaisena siinäkin tilanteessa, että hänen nettotuloistaan on vähennetty täysimääräinen velallisen osuus huojennuksesta (eli esim. 70 euron työmatkakuluista 32 euroa), toimii huojennus tulorajaulosmittaustilanteeseen verrattuna eri tavalla. Tällaisessa tilanteessa tulisi velallisen maksukyvyyn olennaisena heikentymisenä huomioida noin 1/5 – 4/5 huojennettavasta määrästä siten, että isompituloiselta velalliselta huojennettaisiin pienituloista vähemmän. Tällä laskukaavalla saadaan velallisen tuloista tehtäväksi huojennusmääräksi työmatkakulujen osalta 6–26 euroa kuukaudessa (perushinta 70 €), yli 627,47 euron lääkekuluista 11–45 euroa kuukaudessa ja asumismenoista 20–80 euroa kuukaudessa, kun velallisen asuintilanne on vastaava kuin tulorajaulosmittaustilanteessa. (Virtanen 2007, 13.)

Jos velallisen tulot sen sijaan ylittävät hänen suojaosuutensa nelinkertaisena, ei velallisen tuloista ulosmitattavaa määrää pääsääntöisesti tulisi pienentää, koska velallisen maksukyvyyn ei voida olennaisesti katsoa heikentyneen. (Virtanen 2007, 14.)

6.4 Vapaakuukaudet

Pitkään jatkuneen ulosoton aiheuttamien haittojen lieventämiseksi velallisella on mahdollisuus saada vapaakuukausia, joiden aikana velallisen tuloista ei tehdä ulosottopidätystä. Vapaakuukausien myöntäminen vaatii kaikissa tapauksissa yhtäjaksoisesti lähes vuoden kestänyttä toistuvaistulon ulosmittausta. (Koulu & Lindfors 2009, 263.) Mikäli velallisen toistuvaistulon ulosmittaus on siis jatkunut esimerkiksi vain kuusi kuukautta, ei velallinen voi saada vapaakuukausia.

Yhtäjaksoisuuden vaatimusta on aiemmasta lainsäädännöstä kuitenkin lievennetty, sillä vuodella tarkoitetaan 12 kuukauden mittaista ajanjaksoa, ei kalenterivuotta. Tämän lisäksi myönnetyt vapaakuukaudet eivät katkaise ulosmittauksen yhtäjaksoisuutta. (Linna & Leppänen 2007, 259.) Edellä mainittujen lisäksi velallinen ei menetä oikeuttaan vapaakuukausiin, vaikka ulosmittauksessa olisi ollut lyhyehköjä eli enintään muutaman viikon mittaisia katkoja (Linna 2008, 139).

Vapaakuukausia voi saada vuoden aikana enintään kolme, mutta hakijan suostumuksella voi saada enemmänkin, enintään kuusi vuodessa. Näin ollen tulorajaulosmittauksen piirissä oleva henkilö voi saada kahden viran puolesta myönnettävän vapaakuukauden lisäksi enintään yhden vapaakuukauden ilman hakijan suostumusta. (Koulu & Lindfors 2009, 264.)

Mikäli velallinen siis kuuluu tulorajaulosmittauksen piiriin, eli hänen tulonsa ovat enintään kaksi kertaa hänen suojaosuutensa suuruiset, on hänellä oikeus kahteen vapaakuukauteen vuodessa. Vaikka velallisen tulot olisivat suuremmat kuin hänen kaksinkertainen suojaosuutensa, voi hän silti saada vapaakuukausia, mutta tällöin kyseen tulevat vapaakuukaudet eivät ole viran puolesta myönnettäviä. (Koulu & Lindfors 2009, 263.)

Velallinen voi saada vapaakuukausia, vaikka häneltä ulosmitattaisiin säännönmukaista pienempi määrä olennaisesti heikentyneen maksukyvyyn vuoksi. Velallinen ei kuitenkaan voi saada samalla perusteella sekä huojennusta ulosmitattavana määränä että vapaakuukausina. Eri perusteilla velallinen sen sijaan voi saada molemmat huojennukset. (Linna 2009, 140.)

Oli velallinen tulorajausmittauksen piirissä tai ei, mutta jos hänellä on ulosotossa erääntynyttä lapsen elatusapua, ei vapaakuukausia voida myöntää kuin painavasta syystä. (Koulu & Lindfors 2009, 264.) Painavaa syytä tällaisessa tilanteessa ei aina-kaan Päijät-Hämeen ulosottovirastossa ole käytännössä tullut vastaan.

Vaikka velallisen tulot olisivat yli kaksinkertaisen suojaisuuden, voi velallinen siis saada vapaakuukausia. Tällöin edellytyksenä ovat välttämättömät ja korkeat asumis- tai elinkustannukset tai vapaakuukausiin on muu erityinen syy. (Linna 2008, 139–149.) Tällaisissa tilanteissa ulosottomiehellä on velvollisuus myöntää vapaakuukaudet, mutta velallisen tulee itse pyytää niitä (Koulu & Lindfors 2009, 263).

Saadakseen vapaakuukauden välttämättömien ja korkeiden asuinkustannusten tai muiden elinkustannusten perusteella, tulee poikkeuksellisen suurille kuluille olla hyvä syy. Korkeilla kustannuksilla tarkoitetaan sitä, että ulosmittauksen jälkeen velalliselle jäävään määrään nähden tulee kyseisten kustannusten osuus olla suuri. (Linna & Leppänen 2007, 260.) Muita elinkustannuksia ovat esimerkiksi suuret työmatkakulut, jotka ovat varsin yleinen syy vapaakuukauden ansaitsemiseen varsinkin, jos velallinen käy Päijät-Hämeen ulosottoviraston näkökulmasta esimerkiksi Helsingissä töissä. Kohtuullisia asumiskustannuksia käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Muu erityinen syy vapaakuukausien saamiseksi voi olla esimerkiksi velalliselle tai hänen perheelleen tärkeä suurehko kertahankinta, kuten kodinkone tai silmälasit (Linna & Leppänen 2007, 260).

Velallisen ei ole pakko käyttää saamiaan vapaakuukausia, sillä kihlakunnanulosottomiesten haastatteluiden perusteella velallinen useimmiten kieltäytyy vapaakuukausista silloin, kun velallisella ei ole enää paljon ulosottovelkaa jäljellä tai velallinen ei halua velkojensa ulosmittauksesta kertyvien kulujen kasvavan. Velallinen saa itse valita kuukaudet, jolloin hän haluaa pitää vapaakuukaudet. Velallisen valittavissa on myös, ottaako hän huojennuksen vapaakuukautena vai ulosmitattavan määrän alentamisena. (Virtanen 2007, 8.)

Mikäli velallinen saa epäsäännöllistä tuloa, tulee ulosottomiehen soveltaa mainittuja säännöksiä vapaakuukausista soveltuvin osin. Vapaakuukausien ansaitseminen laske- taan tällaisessa tilanteessa velallisen keskimääräisestä ansiosta. (Linna 2009, 140–141.)

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös vuodelta 2011 sisältää pohdintaa vapaakuukausista fiktiivisen palkan ulosmittauksen yhteydessä. Tampereen käräjäoikeus määräsi velallisen kohtuulliseksi työpalkan rahamääräksi 2000 euroa kuukaudessa, josta oli tehtävä yhden kolmasosan suuruinen ulosottopidätys. Velallinen pyysi kihlakunnanulosottomieheltä vapaakuukausia vuodelta 2008 ajanjaksolle 1.10.–31.12.2008 ja vuodelta 2009 ajalle 1.1.–31.3.2009. Ulosottomies hylkäsi velallisen hakemuksen sillä perusteella, että vapaakuukausijärjestelmä liittyi säännönmukaisesti toteutettuun palkan ulosmittaukseen, kun taas fiktiivisen palkan määrääminen perustui ulosmittauksen välttelyyn. Käräjäoikeus katsoi päätöksessään, ettei ollut oikeusperiaatteiden mukaisesti hyväksyttävää antaa ulosottoa välttelevälle työnantajalle tai velalliselle vapaakuukausien tuomaa lisäsuojaa. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä, ja sama näkökanta oli myös korkeimmalla oikeudella. (Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2011:15.)

Ulosottovirastossa suorittamieni haastatteluiden yhteydessä ilmeni, että vapaakuukausien myöntämisen laskemisessa on ollut eroja. Toiset kihlakunnanulosottomiehistä laskevat vapaakuukausien saamiseen kuluvan vuoden ajanjakson alkavan ensimmäisen vapaakuukauden päättymisestä ja toiset toisen vapaakuukauden päättymisestä. Haastatteluissani kuitenkin selvisi, että vapaakuukausien määräytyminen tulisi tosiasiallisesti määräytyä niin, että kaikki vapaakuukaudet velallisen tulisi pitää vuoden ajanjakson sisällä.

6.5 Päijät-Hämeen ulosottoviraston henkilökunnan näkemykset huojennuksista

Päijät-Hämeen ulosottovirastossa on lykätty toistuvaistulon ulosmittauksen aloittamista yleensäkin pitkään jatkuneen töistä poissaolon perusteella. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi velallisen vankilatuomion suorittaminen, äitiys- tai isyyslomalla oleminen, päättynyt kotiäitiys tai –isyys tai työllistyminen heti opiskelujen jälkeen. Käytännössä on tullut esiin myös tilanteita, joissa velallinen on ulosoton piirissä uusi, työssäkäyvä henkilö. Hänellä voi tulla ulosmittauksen lykkäys kyseeseen äkillisen ja voimakkaan elämäntilanteen muutoksen vuoksi, eli jos hän esimerkiksi on vasta eronnut. Tällaisessa tilanteessa velalliselle yleensä annetaan lykkäystä nimenomaan siitä syystä, että hän saa asiansa järjestykseen.

Käytännössä ulosmitattavaa määrää on alennettu tilanteissa, joissa velallisen velka on niin pieni, että koko velka saadaan suoritetuksi usealla säännönmukaista ulosmittaus-

määrää pienemmällä ulosottopidätyksellä. Tällaisessa tapauksessa yleensä tehdään myös määräaikainen maksukielto työnantajalle. Ulosmitattavaa määrää on alennettu myös tilanteissa, joissa velallinen on esimerkiksi jäänyt puolison lähdettyä jäänyt asumaan muun perheen kanssa velallisen tuloihin nähden liian kalliiseen asuntoon. Velalliselle voidaan tällaisessa tapauksessa myöntää ulosmitattavan määrän huojennusta määräajaksi, jotta velallinen saa asuntoasiansa järjestettyä. Pidemmällä aikavälillä velallisella tulee olla hyvä syy kalliissa asunnossa asumiselle. Asunnon kalleutta arvioitaessa on otettu huomioon myös asunnon sijainti: lähellä työpaikkaa oleva asunto voi olla keskivertoa kalliimpi, jos näin rahaa säästyy työmatkakuluissa.

Yleisin syy ulosmitattavan määrän alentamiselle lienee velallisen tavanomaista suuremmat sairaskulut. Sairas- ja lääkekulujen omavastuuosuudet on laskettu mukaan suojaosuuteen, mutta jos velallinen on todella sairas ja hoito vaatii paljon sairaaläkäyntejä tai lääkkeitä, voidaan ulosmitattavaa määrää alentaa. Määrän alennusta on myönnetty velalliselle myös seuraavissa tilanteissa: velallinen haluaa säästää rahaa vuokratakuuseen, velallisen työmatkakulut ovat huomattavat ja velallinen maksaa elatusapua.

Vapaakuukausia on Päijät-Hämeen ulosottovirastossa myönnetty perustapausten (silmälasien tai kodinkoneen hankinta) lisäksi tilanteissa, joissa velallinen on tarvinnut rahaa esimerkiksi äkilliseen leikkaukseen tai tähyystykseen, rippijuhliin, hautajaisiin tai muihin vastaaviin perhejuhliin. Käytännön ulosottotyössä ei ole Päijät-Hämeen ulosottovirastossa tullut vastaan niin painavaa syytä, että elatusavun ollessa perittävänä olisi velalliselle annettu vapaakuukausia.

Eräissä tilanteissa on ulosmittaus jouduttu lopettamaan, kun velalliset tulot ovat laskeutuneet niin, että suojaosuus on tullut vastaan. Kyseessä on toisin sanoen tilanne, jossa huojennukset huomioon ottaen velalliselle jäävät tulot ovat alle suojaosuuden, jolloin tuloja ei voida ulosmitata. Yleensä tällaiseen tilanteeseen liittyy vielä sekin, että velallinen on niin sairas, että vaikka häneltä saataisiin suoritus ulosottoon, tarvitsee velallinen varat itse sairautensa hoitamiseen. Tällaisessa tilanteessa ulosottomiehen tehtävä on vain lakkauttaa maksukielto.

Ulosmittaus on jouduttu lakkauttamaan myös tilanteessa, jossa velalliselta ei saada riittävästi kertymiä puolen vuoden aikana, sillä velallisen suorituksia ei voida kerryttää niin, että saadaan puolen vuoden aikana edes yksi 40 euron suoritus, sillä kyseisel-

lä ajanjaksolla tulisi suorituksia saada vähintään 240 euron edes ilman huojennusten huomioimista. Eräs haastattemistani henkilöistä toisaalta totesi, että vertaamalla markka-aikaan, ei 240 markkaa (n.40 €) olisi jätetty ulosmittaamatta. Tästä syystä haastattelemani henkilö on ulosmitannut myös 20 euron kertymiä, mutta tällöin edellytyksenä on velallisen pieni velka. Yleensä tällainen summa myös ulosmitataan velallisen ja ulosottomiehen välisellä maksusuunnitelmalla eikä maksukiellolla.

Huojennukset herättivät Päijät-Hämeen ulosottovirastossa niin positiivisia kuin negatiivisiakin mielipiteitä. Osa henkilökunnasta näki, että huojennukset tulisi ottaa kokonaan pois ja nostaa suojaosuutta. Tätä mieltä olleet perustelivat näkemystään sillä, että eihän tavallinen työssäkäväkään voi soittaa pankkiin ja pyytää vapaakuukautta asuntolainan maksamisesta sillä syyllä, että täytyy ostaa uudet silmälasit tai pesukone. Kyseistä näkemystä kannattaneet katsoivat myös, että mahdolliset huojennukset tulisi hakea suoraan hakijalta, ei ulosottomieheltä. Ehkä suurin syy tähän mielipiteeseen oli kuitenkin se, että miksi velalliselle tulisi antaa helpotuksia velkojensa maksuun, kun ulosotto on viimekätinen keino velkojille saada suoritus veloilleen.

Huojennusten kannalla olleet sen sijaan perustelivat huojennusten olemassaoloa sillä, että kunnollisten perusteiden yhteydessä ne ovat hyvä ratkaisu. He totesivat myös, että nykyinen järjestelmä on tällaisenaan toimina, eli he eivät muuttaisi huojennussysteemissä mitään.

Eräs haastateltavistani toi huojennusten osalta esiin neutraalimman mielipiteen: huojennukset ovat lainsäätäjän asettamia, minkä vuoksi niitä tulee noudattaa käytännön ulosotto toiminnassa. Lisäksi hän totesi, että huolimatta huojennuksista, ulosottoon kertyy vuosi vuodelta enemmän rahaa, esimerkiksi viime vuonna ulosotto teki valtakunnallisesti ennätystuloksen periessään yli miljardi euroa. Haastateltava totesi, että huojennukset toimivat ikään kuin keppi ja porkkana –periaatteella, sillä jos velallinen ei saisi lainkaan huojennuksia ja hänen tulojensa ulosmittaus jatkuisi näin vuosia, voisi velallinen kokea paremmaksi vaihtoehdoksi työntöön lopettamisen ja velkojen vanhentumisen odottamisen. Lisäksi on havaittu tilanteita, joissa velallisen suoritukset on ollut kannattavampaa ottaa vastaan maksusuunnitelmalla kuin maksukiellolla, sillä vaikka ulosottomiehillä on neuvomisvelvollisuus työnantajalle ja internetistä löytyy maksukieltolaskuri, kokevat pienimmät työnantajat maksukiellon hankalaksi asiaksi ja voivat epävirallisesti tästä syystä jopa antaa työntekijälleen potkut.

Eräs ehkä parhaiten nykyisiä suojaosuuksia selventävä mielipide suojaosuuksista oli se, että mikäli huojennuksia ei olisi lainkaan, säädökset määrittelisivät mahdolliset poikkeustilanteet, mikä ei kuitenkaan huomioisi kaikkia velallistilanteita. Jos kaikki velallistilanteet sen sijaan ratkaistaisiin tapauskohtaisesti laskemalla kaikille aina oma suojaosuutensa, olisi tämä velallisystävällinen tapa toimia, mutta teettäisi paljon työtä ulosotossa. Nykyinen malli on jotakin näiden kahden väliltä ja ottaakin tasapuolisesti huomioon niin ulosottoviraston, velallisen kuin velkojankin.

7 YHTEENVETO

Kaiken kaikkiaan toistuvaistulon ulosmittaus on siis hyvin monimutkainen prosessi. Kokonaisuudessaan asian käsittely alkaa siitä, että velallisen suojaosuuksien ja tulopohjan selvitetään.

Suojaosuuksien määrä on siis velallisen itsensä osalta 650,70 euroa kuukaudessa, mihin lisätään 233,70 euroa kuukaudessa jokaisesta velallisen perheenjäsenestä, joka kuuluu velallisen elatuksen piiriin. Jos velallinen siis asuu yhden hänen elatuksestaan riippuvaisen henkilön kanssa (alaikäinen lapsi tai puoliso), on suojaosuuksien määrä kuukaudessa tällöin 883,70 euroa. Jos velallisen kanssa sen sijaan asuu esimerkiksi neljä hänen elatuksestaan riippuvaista henkilöä (esim. puoliso ja kolme lasta), on velallisen suojaosuuksien määrä kuukaudessa tällöin 1585,50 euroa. Samaa laskutapaa käytetään, eli elatuksenvaraisia kuinka monta tahansa.

Seuraavaksi lasketaan velallisen tulopohja, jotta saadaan selville velallisen tulojen yhteissumma ja perusta ulosmittauksen alaisille tuloille. Tämän jälkeen velallisen tulot sijoitetaan porrastettuun ulosmittausasteikkoon (ks. Taulukko 3), jonka perusteella ulosmittaus suoritetaan. Seuraavaan taulukkoon olen vielä koonnut tilanteita, joissa velallisella on erilaiset tulot ja erilaiset suojaosuudet. Taulukon tulot ovat nettotuloesimerkkejä ja tulevat kyseeseen vain toistuvaistulon ulosmittauksessa. Epäsäännöllisten tulojen kohdalla taulukko olisi siis erilainen. (Taulukko 5.)

Taulukon 5 vasemman reunimmaisesta sarakkeesta löytyy velallisen elatuksen piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärä. V-kirjain tarkoittaa velallista itseään ja mahdollinen numero sen perässä, kuinka monta henkilöä velallisen lisäksi on otettu suojaosuuksien huomioon. Toinen sarake vasemmalta kertoo suojaosuuden määrän kyseisessä tilanteessa eli suojaosuuden velallisen elättäessään vain itsensä ja siihen asti, että ve-

lallisella on neljä elätettävää itsensä lisäksi. Taulukon keskimmäisessä sarakkeessa on kirjattu velallisen tulot. Olen ottanut kolme eri tuloa, jotka ovat jokaisessa perhekoko-
naisuudessa samat. Tulosummat ovat nettoja ja valittu sen perusteella, että taulukkoon
5 saadaan esimerkki porrastetusta ulosmittauksesta. Toinen sarake oikealta kertoo,
paljonko velalliselta ulosmitataan ja viimeinen sarake oikealla, paljonko velalliselle
jää rahaa käyttöön kuukaudessa. (Taulukko 5. Esimerkkejä eri tuloista ja suojaosuuk-
sista)

Taulukko 5. Esimerkkejä eri tuloista ja suojaosuuksista

Velallisen suojaosuus		Tulot	Ulosmitattava määrä	V:lle jäävä määrä
V	650,70 €	1 000,00 €	232,87 €	767,13 €
		2 300,00 €	766,67 €	1 533,33 €
		5 000,00 €	2 500,00 €	2 500,00 €
V+1	884,40 €	1 000,00 €	77,07 €	922,93 €
		2 300,00 €	766,67 €	1 533,33 €
		5 000,00 €	2 349,12 €	2 650,88 €
V+2	1 118,10 €	1 000,00 €	- €	1 000,00 €
		2 300,00 €	766,67 €	1 533,33 €
		5 000,00 €	1 912,88 €	3 087,12 €
V+3	1 351,80 €	1 000,00 €	- €	1 000,00 €
		2 300,00 €	766,67 €	1 533,33 €
		5 000,00 €	1 476,64 €	3 523,36 €
V+4	1 585,50 €	1 000,00 €	- €	1 000,00 €
		2 300,00 €	714,50 €	1 585,50 €
		5 000,00 €	1 040,40 €	3 959,60 €

Taulukossa 5 on siis kuvattu tulojen ja suojaosuuden vaikutusta velalliselta ulosmitattavaan määrään ja siten velalliselle käyttöön jäävään rahamäärään. Mikäli ulosmitattavan määrän kohdalla on pelkkä viiva, se tarkoittaa, ettei velalliselta voida ulosmitata kyseisessä tapauksessa mitään ilman, että kajottaisiin velallisen suojaosuuteen. Mikäli ulosmitattavan määrän kohdalla on harmaa ruutu, se tarkoittaa poikkeuksellista ulos-

mittausta. Ensimmäisen harmaan ruudun kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että velalliselta on ulosmitattu puolet tämän tuloista, koska toinen laskentatapa (1/3 nelinkertaisesta suojaosuudesta ja 4/5 tämän ylittävistä osasta) olisi ollut velalliselle epäedullisempi. Toinen harmaa ruutu puolestaan tarkoittaa sitä, että ulosmittaamalla velalliselta yhden kolmasosan tuloistaan, puututtaisiin hänen suojaosuuteensa, eli tuloista on mahdollista ulosmitata vain ruudussa merkitty määrä, jotta velalliselle jäisi hänen suojaosuutensa. Taulukossa esitetyt tilanteet ovat toki vain esimerkkejä, sillä velallisen tulot ja suojaosuus voivat olla melkein mitä tahansa. (Taulukko 5.)

Lopuksi, mikäli velallinen on oikeutettu saamaan huojennuksia, kuten ulosmitattavan määrän alentamista syystä tai toisesta, vähennetään ulosmitattavasta määrästä tämä huojennuksen määrä. Suojakuukausilla ja ulosmittauksen lykkäyksellä ei ole vaikutusta velallisen suojaosuuteen ja hänelle ulosmittauksen jälkeen jäävään rahamäärään, koska näissä kahdessa huojennustilanteessa häneltä ei ulosmitata mitään tiettyyn määraikaan.

8 LOPUKSI

Toistuvaistulon ulosmittaus ja varsinkin sen määrän rajoittaminen on hyvin monipuolinen prosessi ja nykyinen Suomen lainsäädäntö mahdollistaa hyvin monipuolisella tavalla velallisten erilaisten elämäntilanteiden huomioimisen.

Kuten haastatteluistakin ilmeni, on toistuvaistulon ulosmittauksen huojennuksista nähdäkseni pitkällä aikavälillä enemmän hyötyä kuin haittaa, sillä oman näkemykseni mukaan näin voidaan saada velalliselta perityksi enemmän omaisuutta kuin ilman huojennuksia. Vaikka lyhyellä aikavälillä velkoja saakin vähemmän suorituksia kuin ilman huojennuksia, saattavat huojennukset tietyissä tapauksissa motivoida velallista hoitamaan ulosottovelkansa kunnialla huojennuksia silmällä pitäen. Näin ei tietenkään aina ole.

Ulosmittauksen määrän rajoittamista voidaan pitää joissakin tapauksissa epäreiluna raha-asiansa hyvin hoitaneita kansalaisia kohtaan, sillä kuten jo aiemmin olen maininnut, ulosotto on viimekätinen keino saada velalliselta suorituksia, kun ei enää muita mahdollisuuksia ole. Kuten haastattelemani ulosottomiehetkin totesivat, ei tavallisilla työssäkäyvillä ja asuntolainaa maksavilla ihmisillä ole mahdollisuutta soittaa pankkiin ja pyytää maksuvapaata sen vuoksi, että lapsella on rippijuhlat. Pankit tuskin suostu-

vat siihenkään, että asuntolainan maksuerää alennetaan määrääjäksi, jotta tavallinen ihminen saa sairaskulunsa katetuksi.

Itse havaitsin kirjoitusprosessin aikana opinnäytetyöni ongelmaksi sen suunnitellun käyttötarkoituksen. Koska opinnäytetyöni tarkoitukseksi on nimetty oppaana toimiminen sekä velallisille että uusille ulosottomiehille, on lähtökohta melko ristiriitainen. Tämä johtuu siitä, että saman teoksen on tarkoitus toimia oppaana sekä asiaan perehtymättömälle henkilölle (velallinen) että asiaan perehtyneelle henkilölle (ulosottomies). Tätä silmällä pitäen velallinen tarvitsee enemmän perustietoa sisältävän oppaan, kun taas ulosottomiehille suunnattu versio sisältää ehkä vähemmän ulosottominnan yleisluonnehdintaa. Mielestäni onnistuin kuitenkin melko hyvin löytämään kultaisen keskitien näiden kahden ääripään väliltä.

Kirjoitusprosessin aikana havaitsin aiheen olevan monille varsin vieras. Toivottavasti mahdollisimman moni opinnäytetyöni lukenut kuitenkin ymmärtää opinnäytetyöni sisällön pääpiirteittäin. Etenkin velallisten toivon ymmärtävän oikeuksiaan velallisena opinnäytetyöni luettuaan. Ulosottomiehiltä sen sijaan toivon lukemisen jälkeen valmiutta toimia ammattinsa jokapäiväisissä tehtävissä.

LÄHTEET

Ennakkoperintälaki 20.12.2996/1118.

Kalliokuusi, K. 2012. Kihlakunnanulosottomies. Haastattelu 22.3.2012. Lahti: Päijät-Hämeen ulosottovirasto.

Kaukanen, T. 2012. Kihlakunnanulosottomies. Haastattelu 22.3.2012. Lahti: Päijät-Hämeen ulosottovirasto.

Karhu, H. 2012. Vouti. Haastattelu 22.3.2012. Lahti: Päijät-Hämeen ulosottovirasto.

Katajisto, P., Jurkkari, R. & Kivistö, J. Palkan arviointi. Luento. Power-Point - materiaali.

Kivistö, J. 2012. Johtava vouti. Haastattelu. 23.3.2012. Lahti: Päijät-Hämeen ulosottovirasto.

Koivunen, H. 2012. Kihlakunnanulosottomies. Haastattelu 22.3.2012. Lahti: Päijät-Hämeen ulosottovirasto.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2011:15

Koulu, R. & Lindfors, H. 2009. Ulosotto-oikeus. Helsinki: Edita Publishing Oy

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Helsinki: Yliopistopaino.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Talentum: s.l.

Linna, T. & Leppänen T. 2007. Ulosmittaus ja myynti. Jyväskylä: Talentum.

Palkan ulosmittaus. 2012. Saatavissa. <http://www.oikeus.fi/5620.htm> [viitattu 7.3.2012]

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Pitkäkestoisesta ulosotosta annetaan jatkossa tieto luottotietorekisteriin. 2012. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/vvv/57634.htm> [viitattu 7.3.2012]

Raijas, A. 2011. Kuinka paljon rahaa tarvitaan elämiseen? Luento 18.11.2011. Hyvin-
kää: Talous- ja velkaneuvonnan sekä ulosoton päättäjät

Romppanen, K. 2012. Kihlakunnanulosottomies. Haastattelu 22.3.2012. Lahti: Päijät-
Hämeen ulosottovirasto.

Töyrylä, H. 2006. Ulosottolaki II. Ulosmittaus ja realisointi, säädökset ja hallituksen
esitys. Vantaa: WSOYpro

Töyrylä, H. 2007. Ulosottokaari. Laki ja yksityiskohtaiset perustelut. Vantaa: WSOY-
pro

Ulosoton perimistulos yli miljardi euroa vuonna 2011. Saatavissa:

[http://bertta.om.fi:10101/Intra/appmanager/om/Ilona?_nfpb=true&pagename=Ilona%
2FTiedote%2FTiedote&_pageLabel=perussivu&lang=fi&c=tiedote&p=116834316932
9&cid=1330602929650](http://bertta.om.fi:10101/Intra/appmanager/om/Ilona?_nfpb=true&pagename=Ilona%2FTiedote%2FTiedote&_pageLabel=perussivu&lang=fi&c=tiedote&p=1168343169329&cid=1330602929650) [viitattu 28.3.2012]

Ulosotto. 2012. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/4312.htm> [viitattu 12.3.2012]

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Ulosottotoimen tilastoja vuodelle 2011. Saatavissa:

<http://www.oikeus.fi/vvv/51585.htm> [viitattu 28.3.2012]

Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 20.12.2007/1322.

Virtanen, K. 2007. Päätösten teosta, vapaakuukausista ja huojennuksista. Luento. Hel-
sinki: Ulosoton peruskurssi

Virtanen, K. 2011. Uudistunut ulosotto. Luennot 16.9., 30.9. ja 14.10.2011. Kouvola:
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.